

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תיק 1294717/2

ב"ה

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב אליעזר איגרא, הרב שלמה שפירא, הרב מיכאל עמוס

המערער (משיב בערעור נגדי): ת"ז

נגד

המשיבה (מערערת בערעור נגדי): ת"ז

הנדון: מזונות ילדים

פסק דין מאוד מעניין! מאוד חשוב! אני מציע לכל עו"ד משפחה שעובד ברבני לקרוא ולהשתמש בו!
יש כאן חידושים והדגשות לנושאים רבים!

למשל:

א. לבתי הדין הרבניים אין סמכות לקבוע מזונות מעל גיל 18.
ב. כאשר יש מספר ילדים הגיוני להתחשב בחלוקת נקודות הזיכוי בקביעת סכום המזונות, אך זה חייב לעלות בטעונוים לבית הדין הרבני האזורי.
ג. הסבר על דרך קביעת הוצאות משתנות ברבני.

אחת הפעמים הבודדות שיש פסק דין של הרבני הגדול שמסביר, מפרט, מנסה לנמק, וכן, חלק מהסיבה לכך היא שהם חייבים להראות לעליון שהם בסדר שהם פועלים לפי 919/15. לא הצליח להם... עוד ארוכה הדרך. אציין שלאחרונה מונו בבית הדין הרבני הגדול "עורכי פסקי דין", וכנראה יש לזה חלק בכך

בניגוד לבתי המשפט למשפחה, ברבני עדיין מדברים על משמורת במקום על זמני שהות. חבל. מיושן. מעצים את מאבקי ההורים ללא כל סיבה.

פסק דין

א. לפנינו **ערעורים הדדיים** על פסק דינו של בית הדין הרבני האזורי נתניה בעניין מזונות ילדי הצדדים. **לא רשום לנו מספר התיק בנתניה ולא ההרכב. מנוגד להנחיות שהוציא הרב אלי בן דהן בחודש נובמבר. מדובר על תיק בו להורים 3 ילדים. חלוקת זמני שהות 7/7. שכן ההורים גבוה, של האם קצת יותר.**

טענות הצדדים באו בארוכה, כאן נסקור את עיקרן ותמציתן ולהלן נרחיב בהן מעט יותר:

האב מערער על אי-הטלת חלק מן החיוב, להבנתו, על האם – **לרבות בדרך של קביעה כי כל אחד מהצדדים יישא לבדו במזונות הילדים ובכלל צורכיהם בעת שהם שוהים עימו וייפטר כליל מתשלומים בגין הזמנים שבהם שוהים הם עם ההורה האחר, האב, בצדק רב מבחינתו, מנסה ליישם את 919/15 ברבני.** – למרות הסדרי השהות השוויוניים שנקבעו ולמרות הכנסותיה של האם, שלטענתו לא זו בלבד שגבוהות הן אלא שהן אף גבוהות מהכנסותיו שלו. **הלכה למעשה מבקש האב לאמץ בעניין זה את דעת המיעוט שבפסק הדין שאכן גרסה כאמור. הדין אוריאל אליהו כמובן.**

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עוד טוען האב כי שגה בית הדין האזורי שלא הביא בחשבון בנוגע להוצאות שונות שמוציאה האם בגין הילדים ושהאב חויב לשאת בהן את ההחזרים שמקבלת האם בגין אותן הוצאות וכן את 'ההכנסה הנוספת' שיש לה בדמות נקודות זיכוי במס הכנסה, הניתנות בגין הילדים, המגדילות את ה'נטו' של משכורתה של האם, הכנסה שלהבנתו נוכח הזיקה בינה לבין היות האם ההורה המחזיק בילדים יש לראותה כבאה לממן חלק מצורכיהם ושכנסיבות שבהן החזקת הילדים בפועל מתחלקת בינו לבין האם היה מן הראוי לזכותו במחציתה או להפחית כנגד מחצית זו ממזונות הילדים. **האב צודק כמובן. הטענה יפה ונכונה. עד היום לא ראיתי שהתקבלה, אך בהמשך נקרא שהרבני הגדול מבין את ההיגיון שהטיעון. חובה להמשיך ולנסות, בטח במקרה שיש מספר ילדים.** עוד טוען האב כי שיעור המזונות שקבע בית הדין קמא הוא מופרז לגופו מאחר שהוכח, לטענתו, כי עלות מזונות הילדים, לרבות ביגוד וכו' פחותה מהסכום שנפסק. **כאן האב לא הצליח כמובן.**

מנגד מערערת גם האם על שיעור המזונות שקבע בית הדין קמא, שלטענתה נמוך הוא – אובייקטיבית, כפי שמשמע גם מלשון בית הדין עצמו – ללא הצדקה נוכח יכולותיו הכלכליות של האב, האמיד, כשלעניין יכולותיה שלה טוענת היא שאין מקום לראותן כגבוהות מאחר שצפויה היא לצאת לגמלאות (מעבודתה כקצינה בצה"ל בשירות 'קבע') שנים רבות לפני יציאת האב לגמלאות, ואותה עת יפחתו הכנסותיה החודשיות בשיעור ניכר נוכח זכאות האב לחלק מן הפנסיה שלה תהיה היא זכאית ובעוד שהוא עצמו לא יצא עדיין לגמלאות וממילא לא תזכה היא בחלק מן הפנסיה שלו, ואילו הכנסות האב, הגבוהות גם כן, תגדלנה אז עוד יותר **האם תמצא עבודה אחרת. עם הכישורים שלה ניתן להניח בשכר גבוה יותר, וגם תהיה לה פנסיה צבאית. אך כמובן שלא ניתן לדעת בוודאות.** (מאותה סיבה עצמה). בנוסף לכך טוענת היא כי על פי ההלכה ואף נוכח פסיקות רבות של בית דיננו (ושל כלל בתי הדין, פרט לחריגים בודדים שאף בוטלו בפסיקותיו של בית הדין הגדול), **בכל מקרה אין מקום להתחשבות בהכנסתה שלה, וודאי לא בשיעור שבו התחשב בה בית הדין קמא, ויש לפסוק מזונות רק, או כמעט רק, על פי צורכי הילדים ויכולתו הכלכלית של האב בלבד. שימו לב כמה זה מגדרי. מיושן. צורם. אך נכון להיום זה בהחלט נכון.** פשוט מביש.

פסק דיננו ייחלק לשני חלקים עיקריים, בראשון, הקצר אך החשוב, נעמוד על המרכיבים העקרוניים והכלליים של הערעורים ובשני על אלה שאינם עקרוניים וכלליים אלא נוגעים ספציפית לצדדים שלפנינו.

ב. ברובד העקרוני נחזור תחילה על שביארנו, כפי שציינה האם בצדק, בפסקי דין רבים:

חובת המזונות חלה על פי ההלכה על האב ולא על האם. **הדיינים חוזרים וכותבים שהם לא פוסקים לפי פסק דינו של בית המשפט העליון בבע"מ 919/15. לא מעניין אותם מה פסק העליון. רק ההלכה. מדהים.** כך מבואר בגמרא, כך פסקו הרמב"ם והשולחן ערוך וכל הפוסקים, ואין אנו צריכים לחזור ולהאריך במפורסמות שאף בוארו בארוכה בפסקי דין רבים של בית דיננו.

אכן האב מבקש להבחין לעניין זה בין חובת המזונות שעד גיל שש לזו שלאחר גיל שש שהיא מדין צדקה **האב לא העלה את הטיעון הבסיסי שיש לפעול לפי ההלכה ב 919/15. בהחלט מוזר, אך אולי הסתמך על דעת המיעוט. לא הדרך הנכונה לטעמי.** , אולם גם הבחנה זו נדחתה כבר בפסקי דין רבים:

חובת המזונות שלאחר גיל שש היא כיום מתקנת הרבנות הראשית שהשוותה את מזונות הילדים שמעל גיל שש לחובה שלפני גיל זה. **חוזרים על הטיעון שפסיקת העליון לא מעניינת אותם.** פשטות לשון התקנה מורה, וגם על כך עמדנו בפסקי דין שונים, כי מדובר בהשוואה גמורה ולא רק בחיזוק החיוב שמדין צדקה. אולם גם לדעתם של הסוברים כי תקנה זו לא יצרה חיוב משפטי הזהה לחיוב שלפני גיל שש אלא נתנה תוקף משפטי ויכולת אכיפה לחיוב הצדקה שלפני גיל שש – מכל מקום לא הוטלה בה חובה אלא על האב ולא על האם, וייתכן שאף הסוברים שכוונת הדברים הייתה רק

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לתת תוקף לחיוב שמדין צדקה מודים שתוכן החיוב וחלותו על האב זהים לאלה שבחיוב שלפני גיל שש, ולא באו באומרים שהחיוב הוא מדין צדקה אלא לומר שכשאין מקום לחיוב שמדין צדקה, כגון כשיש לילדים ממון משלהם.

וכל זאת אף אם נניח שחיוב שמדין צדקה יכול לחול גם על האם, ולא זו אף זו – וגם זה בוודאי בפסקי דין רבים – שאף אם היה החיוב רק כחיוב צדקה ואף אם חיוב צדקה יכול לחול גם על האם, מכל מקום אין האם חייבת אף מדין צדקה כחיובו של האב, לכל היותר יש גם עליה חיוב מסוים מדיני צדקה הכלליים **כלומר התשלום על האם בדיני צדקה תמיד נמוך מהתשלום של האב. החובה שלה מופחתת לאור מגדרה.** המבוארים בשולחן ערוך יורה דעה ושבמסגרתם יש קדימה לצדקה לקרובים, ואף בהם קורבת האב לילדיו נחשבת לגדולה מקורבת האם אליהם, בעוד חובת האב – מלבד החובה העדיפה המוטלת עליו מדיני צדקה הללו – כוללת גם את חובת הצדקה המיוחדת שהתבארה בשולחן ערוך אבן העזר, שגדריה שונים הם מאלה של חיובי הצדקה הרגילים ורחבים מהם.

גם החלטת הרבנות הראשית משנת תשע"ו לא קבעה כי החובה תחול על ההורים בשווה אלא כי בקביעת שיעור חיובו של האב במזונות יש להביא בחשבון גם את הכנסותיה של האם, לאמור: אף שאין מקום לחייב את האם במזונות, ואף שבעת שהילדים במשמורת האם אין האב מחויב בכל צורכיהם הרי שהללו נופלים בחלקם על כתפיה, מכל מקום מאחר שיש מקום שהאם תישא בשיעור מסוים של המזונות מדיני הצדקה הכלליים, אם אכן בעלת יכולת היא, יש מקום שלא להשית את מלוא ההוצאות על האב **מישהו חייב להפסיק את העוול הנורא הזה! אנחנו בשנת 2023 לא בימי הביניים.** וכך במשנה תוקף אם אין מדובר בהוצאות חיוניות במובן המצומצם – שכן היתרה שבה תישא האם תהיה קיום של מצוות הצדקה הנוגעת גם לה. וכך כאמור במשנה תוקף כשמדובר במזונות החורגים מהמינימום ההכרחי ושפסיקתם עשויה להיות מושגת גם על הרגלי הילדים והחברה לרמת חיים מסוימת שכשלעצמה נגזרת גם מהכנסות האם (ובנוגע לחברה – כלל האימהות).

אך כאמור, ההתחשבות בהכנסת האם, שמשמעותה כי בפועל תישא היא בחלק מההוצאות **שומו שמיים**,... תהיה מוגבלת ומצומצמת שכן עיקר החיוב מוטל על האב, אף אם הוא מדין צדקה בלבד. **בהחלט, אב לפי ההלכה היהודית הוא כספומט...** ולא כל שכן לפי הנראה שעיקר תקנת הרבנות הראשית הייתה להשית על האב חיוב זהה לחיוב המזונות שלפני גיל שש ולא רק חיוב שמדין צדקה. וכאמור ייתכן שאף החולקים על כך מודים לענייננו, ולא באו אלא לומר שמתנאי החיוב הוא שאין האב מחויב אלא באותם אופנים שיש בהם צדקה (גם אם מכוח דיני צדקה עצמה לא היה חייב לתת את אותה סכום וודאי לא היה אפשר לכפותו עליו), היינו שהילדים אינם בעלי ממון בעצמם (ומזה הסיקו גם מסקנות הלכתיות לעניין היכולת לזון את הילדים מכספי 'מעשר כספים' המיועדים לצדקה, שכן כשהילדים זקוקים ל'צדקה' זו, יכול הניתן להם להיחשב צדקה, אף אם שיעורו ויתר תנאי וגדרי חיובו הם כשל מזונות שלפני גיל שש).

ולעניין זה נבהיר ונחדד כי אין מקום לטענה שכשלאם יש הכנסות אין הילדים זקוקים ל'צדקה' זו, הכנסות האם אינן של הילדים והיא אף אינה חייבת במזונותיהם **אמא זו אמא. שהאב ישלם** ומאחר שלהם אין הכנסות משלהם (בדרך כלל) הרי שהם זקוקים ל'צדקה', ושוב אין מקום לדון אלא בשאלה על מי מוטלת צדקה זו והתשובה לשאלה זו היא כאמור לעיל.

בשולי דברים אלה ואף שכאמור איננו זקוקים להאריך במה שביארנו כבר בפסקי דין רבים, חובתנו מכל מקום להתייחס לפסקה אחת שבדעת המיעוט. הדיין שבדעת המיעוט כתב **ושוב יוצאים נגד הדין האמיץ אוריאל אליהו:**

לאחר שהסקנו שחיוב מזונות קטני קטנים הינו מדין צדקה לרבים מהפוסקים, יש לדון עד כמה ניתן לחייב את האם מדין צדקה במזונות הילדים, במאמר זה לא נעסוק בסוגיא זו ממקורותיה בהרחבה, אלא נלך בדרכם של גדולי הדיינים,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

סוברים כי חיוב ההורים שווה בדיני צדקה ואילו את ההרחבה במקורות חז"ל עליהם הסתמכו הגדולים דלקמן נשאר למאמר בפני עצמו.

עמדתו העקרונית של דיין זה נדחתה פעמים רבות בפסקי דין מנומקים של בית דיננו. למרות זאת ממשיך הוא להחזיק בה, וזו זכותו אף אם טועה הוא, אך איננו יכולים להחשות על האמירה כי דבריו הם "בדרכם של גדולי הדיינים" – דברים שאינם אמת. **האמת נמצאת רק אצל הדיינים בגדול?** **הכה מיושנים?** נעיר כי אותו דיין אף סובר כי האם חייבת במידה שווה לחיובו של האב אף במזונות קטני קטנים, שלעניינם מודה הוא כי אותם גדולי הדיינים לא סברו כך, אין הוא נרתע מלחלוק עליהם אלא שבמקום שנוח לו משתמש הוא ככסות באמירה כי דרכו היא דרכם תוך שהוא מצטט דברים מטעים, ואת ההטעיה חובתנו לשרש. גדולי הדיינים הן בדורנו והן בדורות הקודמים לא פסקו מעולם כדעתו של דיין זה, ואף לא נקטו עקרונית בעמדתו – בניגוד לדבריו שכביכול נקטו בה אלא שלמעשה לא נקרה לפנייהם מקרה שבו הכנסות ההורים דומות הן. **בטענה זו יש הגיון** חלק גדול מדברי גדולי הדיינים שאותם הוא מביא בהמשך אינם אלא אמירות כי החיוב לאחר גיל שש הוא חיוב מדין צדקה, גם לאחר תקנת הרבנות הראשית – סברה שאכן רבים מגדולי הדיינים בעבר ובהווה סברו וסוברים אותה, אך – מלבד שאינה מוסכמת (ומתקני התקנה עצמם לא כך סברו על כל פנים), ומלבד שההקשר שבו נאמרו הדברים במקרים רבים הוא מסוים מאוד (כגון, כאמור לעיל, בהקשר לקביעה שאם יש לילדים משלהם אין חובת מזונות) – אין כאן אמירה שלפיה גם האם חייבת בצדקה זו, וכל שכן שאין אמירה המשווה את חיובה לזה של האב. **חס וחלילה חיוב שווה, אמא זו אמא...** גם אותם מגדולי הדיינים שמדבריהם הביא שכתבו שיש חובה מדין צדקה גם על האם לא כתבו – וזאת בניגוד לנאמר ואף מודגש בדבריו – כי חיובה שווה לחיובו של האב.

טעותו של דיין זה היא שבראותו כי אותם גדולים כתבו כי מצוות צדקה מוטלת גם על האם הסיק שמשמעות הדברים היא חלוקה שווה בין ההורים (או ביחס ישיר להכנסות כל אחד מהם **זה נכון כמובן!**), אלא שלא שם ליבו שלו כך היה, ברי כי אותם גדולים היו נצרכים לפרש מדוע נדו מההלכה הפשוטה ש'משפחת אב קרויה משפחה' ושמחמתה צד האב קודם בחיוב הצדקה לקרובים לצד האם. בדבריו מתפלמס אותו דיין בשאלה אם מדברי שו"ת חוט השני, שעליהם הושתתו דברי הגר"א שפירא שמהם הביא, יש ללמוד שחיוב הקרובים שמצד האב קודם לחיוב האם עצמה או רק כי קודם הוא לחיוב הקרובים (באותה דרגה) שמצד האם, אולם אינו שם ליבו שגם אם נניח כטענתו עדיין משקבע חוט השני את שקבע הרי גם אם נאמר כי האם בשל דרגת קרבתה חייבת בצדקה לבנה יותר משחייב בה אבי האב או אחי האב, שאומנם משפחת אב הם אבל בדרגת קרבה רחוקה יותר, עדיין כשמדובר בדרגת קרבה זהה יחול החיוב על משפחת האב יותר, ומכאן שבין האב והאם – חיוב האב גדול יותר. **מקסים** ⊕ לא זו בלבד שאין בדברי אותו דיין מענה לדברים ברורים אלה, אלא שאף אם היה בדבריו מענה כלשהו לא היה בכך להצדיק את עמדתו המייחסת לגר"א שפירא, שלא אמר את אותו מענה, התעלמות מהעיקרון שבדברי חוט השני שעליו ביסס הוא עצמו את דבריו. אלא שהיא הנותנת שהגר"א שפירא לא בא לומר שחיוב שני ההורים הוא שווה, ואף לא היה צריך לבאר שאינו שווה שהרי המושכל הראשון הוא שרק האב חיוב במזונות ובנוסף לכך כך מבואר בדברי חוט השני שמהם הביא, כל שבא הוא לומר הוא שיש חיוב מסוים גם על האם ועל כן אם היא אמידה – למרות החיוב העודף המוטל על האב גם עליה לשאת בחלק מן החיוב, חלק – כן, אבל חלק שווה – מאן דכר שמיה?

הוא הדין לגבי המובאה מדברי הגר"ש ישראלי שלא אמר אלא שמצוות צדקה עצמה אכן מוטלת על האב והאם כאחד, וזה פשוט שהרי אישה חייבת בצדקה, אבל לא אמר שדרגת חיובם בצדקה כלפי ילדיהם שווה היא, ולא יכול היה לומר כן מאחר שמשפחת אב קודמת להתחייב בצדקה – וגם כאן: פשוט וברור שלו היה הגר"ש ישראלי מבקש לחדש חידוש גדול שמכוחו יש לשלול את הכלל 'משפחת אב קודמת' בנוגע לחיוב מזונות שמדין צדקה, היה אומר זאת בפירוש

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ומנמק את דבריו ולא מבליע חידוש כזה ברמיזה וללא נימוק, ועל כורחך כל שבא לומר הוא שיש חיוב צדקה גם על האם, וזה אכן אינו חידוש, ועל כן חידש במפורש חידוש המובן בסברה שמאחר שיש עליה חיוב מסוים עליה לשאת, אם אמידה היא, בחלק מסוים של אותה צדקה, חלק מסוים אבל לא חלק שווה, ולא בכדי כתב הגר"ש ישראלי שם בפירוש שיש לקבוע "חלוקה נאותה" של החיוב לפי שיקול דעת בית הדין, "חלוקה נאותה" ולא "חלוקה שווה".

גישה זו אכן תואמת את הגישה המתחשבת ביכולות האם בקביעת חיובו של האב, אך רחוקה היא מאוד מהגישה של אותו דייין המדברת על חלוקה שווה.

הראיה הברורה ביותר לדברים אלו היא הכינוס המיוחד והחריג של מועצת הרבנות הראשית עם גדולי דורם של מרנן הרב הרצוג והרב עוזיאל זכר צדיקים לברכה לתקן את תקנת חיוב המזונות עד גיל 15. ולאחר מכן התנגדותו של מרן הרב עובדיה לתקנה המחייבת את האב עד גיל 18, בגלל שלא צרפו למועצת הרבנות מגדולי הדור כפי שהיה בזמנו של הרב הרצוג והרב עוזיאל. ולאחר מכן אישור התקנה עד גיל 18. אם כאמור כל החיוב הוא "מדיני צדקה" שבה האישה חייבת כאיש למה כל המאמץ, ומדוע בשבעים שנות חיוב מזונות לא מצאנו מגדולי הדיינים פסיקה שקבעה שהאישה חייבת במזונות. **כי בימים ההם אישה הייתה בבית. לא השתכרה. אז הדברים נכתבו בהתאם. היום המצב שונה מהותית!!** ומדוע בתשע"ו קבעה מועצת הרבנות שניתן להתחשב בהכנסותיה של האישה בקביעת המזונות?

ג. לאחר שהובהר עיקרון זה, ונדחתה בכך טענתו המרכזית של האב שלפיה יש לאמץ את דעת המיעוט שבפסק דינו של בית דין קמא, דעתו של דייין יחיד הסובר – נגד דעת כלל דייני בתי הדין לדורותיהם ונגד הלכות פסוקות וברורות – כי האם חייבת במזונות כמו האב, נבוא לדון ביתר הטענות. **דחו את הטענה של הדיין אוריאל, אך בעצם חוזרים וכותבים שהם לא מכירים בבית המשפט העליון ובבע"מ 919/15. מדהים.**

מטעמי נוחות וקיצור נצטט את דברי בית הדין קמא (דעת הרוב) ונקטע את הציטוט לסירוגין לשם הבאת עיקרי טענות הצדדים בערעוריהם וההכרעה בהן, לאחר מכן נסכם את הכרעת הדין הלכה למעשה.

להורים שלושה ילדים משותפים [...] בית הדין פסק ביום 19.07.2021 **משמורת משותפת והסדרי שהות שוויוניים**, הצדדים מתגוררים ב..., הבעל רכש את הדירה המשותפת והאישה מתגוררת בשכירות בקרבת מקום.

האב רואה חשבון במקצועו ומשתכר בהתאם להצהרתו בכתב התביעה בסכום של 25,000 ש"ח ברוטו בפועל משתכר האב בסכום של 17,000 ש"ח.

האשה קצינה בצה"ל ומשמשת **כראש ענף** של חיל כ-15,000 ש"ח נטו בתוספת רכב והוצאות דלק.

הצדדים נחקרו בארוכה על ההוצאות וההכנסות, מתוך החקירות לא עולה תמונה שונה מהמוצהר על ידי הצדדים. **והאם משתכרת בחישוב הסופי מעט יותר מהאב.**

האם טוענת בערעורה כי הכנסות האב גבוהות הן משנקבע בפסק הדין ואכן מדובר בסכום של 25,000 ש"ח לחודש, ולא זו בלבד אלא שעל סכום זה נוספים 'בונוסים'.

אין אנו מוצאים לנכון לדון בטענה זו כאן, ולא רק משום שעל דרך כלל ממעט בית דיננו בהתערבות בקביעות עובדתיות של הערכאה הדיונית – מה שכנגדו יכולה לעלות טענה שלפיה ייתכן שמדובר בטעות נראית לעין בבירור העובדות – אלא גם ובעיקר משום שלגישתנו אין לכך **נפקות של ממש:**

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בין שהכנסות האב הן 'רק' 17,000 ש"ח נטו ובין שהן 25,000 ש"ח ברי כי האב יכול לשאת בתשלומי מזונות גבוהים מאלה שהשית עליו בית דין קמא, ונראה כי גם בית דין קמא עצמו אינו חולק על כך. גם קביעתו של בית דין קמא שנוכח הכנסותיה של האם, מאידך גיסא, ונוכח זמני השהות של הילדים יש לפסוק מזונות ברף הנמוך – קביעה שעליה נדבר עוד להלן – היא קביעה שהייתה נאמרת לכאורה בין כך ובין כך, ואינה תלויה רק באמירתו של בית הדין כי בחישוב הסופי האם משתכרת מעט יותר מהאב, אלא גם ובעיקר, בתפיסה שכשגם האם אמידה והכנסות שני הצדדים דומות הן יש להשית על האם חלק מן ההוצאות.

חובתנו היא, וזאת כאמור נעשה עוד להלן, לבחון תפיסה זו של בית הדין קמא ורק אם לאחר מסקנתנו לגביה נסבור כי ייתכן שוני בתוצאה הסופית אם נקבע כי הכנסות האב גבוהות מאלה שייחס לו בית דין קמא נצטרך לשוב ולבחון מה הן הכנסותיו המדויקות.

ד. פסק דינו של בית דין קמא ממשיך כדלהלן:

מאחר שנקבעה ממשמורת משותפת יש להפחית מדמי המזונות השוטפים של הקטינים הוצאות ישירות בזמן שהות הילדים אצל האב, כפי שכבר כתבתי בארוכה במקום אחר אין לפחות מסכום של 1,200 ש"ח לכל אחד משני הילדים הראשונים ועבור הילד הנוסף יש לקצוב 1,000 ש"ח וזאת במשמורת מקובלת של פעמיים בשבוע וכל סוף שבוע שני. **חשוב לזכור שזה לפני הפחתה בהתאם לחלוקת זמני השהות! הסבר יפה מאוד בהמשך.**

מתוך התחשבות בהסדרי השהות השוויוניים יש להעמיד את סכום המזונות ללא הוצאות מדור על סך: 750 ש"ח לכל אחד מהילדים הראשונים, 625 ש"ח עבור הילד השלישי. סה"כ: 2,125 ש"ח לשלושת הקטינים. **62.5%. מדוע? לא מוסבר. כמובן שהיו צריכים לרשום הפוך: צרכי הילד השלישי היו צריכים להיות הגבוהים יותר, ושל הגדולים נמוכים יותר. הלכת ורד. בהמשך יש הסבר גם לזה.**

בנוגע לכך טוען האב:

בית הדין התעלם מהוצאות הילדים כפי שהוכחו על ידי המערער, עת המשיבה לא הוכיחה כלל את גובה הוצאותיהם, ואולם בית הדין פסק לפי אמת מידה כללית ולא לפי ההוצאות כפי שהוכחו.

זאת ועוד: בית הדין פסק כי ילדי הצדדים מצויים במשמורת משותפת וכי המערער יישא באופן ישיר במלוא הוצאות הילדים עת מצויים הם עימו, ועל כן חייבו עקרונית בתשלום מופחת בגין המזונות לידי המשיבה, ואולם נוכח העובדה כי המערער הוכיח שהוצאות הילדים בגין מדור וביגוד (לשלושת הילדים יחד) הינן כ-2,200 ש"ח, ונוכח העובדה שנפסק כי על המערער להעביר למשיבה 2,125 ש"ח בגין רכיבים אלו בלבד – אזי על אף ההחלטה העקרונית כי דמי המזונות יופחתו, בפועל נושא המערער בכפל הן עבור מזונות הילדים עת מצויים הם עימו, והן לידי המשיבה, כאילו היו מצויים שם שבוע במלואו.

האב אף מפרט, בזיקה לדבריו כי הוכיח את הוצאות הילדים:

ביום 25.5.20 נתן בית הדין החלטתו הזמנית, לפיה על המערער לשאת במלוא צרכי הילדים (עת הצדדים התגוררו יחד) תוך חיוב בתשלום סך של 850 ש"ח לחודש בגין כל ילד. האב עשה כן, דאג לרכישת מוצרי מזון לבית הצדדים, תוך שהמערער והמשיבה אף הם ניזונים מהאמור, וביגוד לילדים, והכל תוך תשלום הסך שנקבע.

נוכח האמור עולה כי הסך הנ"ל מהווה את כלל צרכי הילדים, בשני הבתים יחדיו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

זאת ועוד, הניגוד למשיבה המערער הביא אסמכתאות למכביר בדבר צרכי הילדים (תוך שהמשיבה טוענת כי המדובר בתשלומים ביתר – ראה שורות 198–211 לפרוטוקול מיום 11.3.21) [...] הכיצד ניתן לפסוק דמי מזונות גבוהים מאלו שהוכחו.

האם השיבה:

בניגוד לנטען בסעיף ב' לערעור, המערער לא הוכיח כלל את גובה הוצאות הילדים וצרכיהם, וגם לא הוכיח כי הוצאות המזון והביגוד לשלושה ילדים מסתכמים בסך של כ-2,200 ש"ח.

אדרבה, בעת חקירתו בבית הדין הודה המערער כי הוצאות הביגוד לחודש עבור שלושת הילדים מסתכמות בסך של 1,000 ש"ח, ראה שורות 440–441 לפרוטוקול הדיון מיום כ"ז אדר תשפ"א, 11.3.21, שצורף כנספח 2 לערעור:

בית הדין: כמה הם צריכים לביגוד?
ת: 1,000 שקל לשלושתם בחודש.

אם לביגוד מודה המערער שהם צריכים 1,000 ש"ח לחודש, נמצא שלטענת המערער הוצאות המזון של שלושת הילדים מסתכמים בסך של כ-1,200 ש"ח לחודש, כלומר, כ-400 ש"ח לחודש לילד. על פי נתונים מגוחכים אלה לא נראה שהמערער חי בכלל במדינת ישראל... הטענה היא שאם הביגוד זה 1,000 ש"ח, נשאר לנו 1,200 ש"ח לאוכל וכו' (ללא מדור), וזה לא הגיוני ל 3 ילדים.

אין כל ביטוי לטענת המערער כי הוכיח את צרכי הילדים לא בסיכומי המערער שהוגשו לבית הדין, שבמכוון לא צורפו לערעור, ולא בפרוטוקול הדיון. לפיכך, טענת המערער כי נפלה שגגה מהותית בהחלטת בית הדין אינה נכונה כלל ועיקר. מאידך, עיון בסיכומי המשיבה הרצ"ב ומסומנים כנספח 1, מראה כי המשיבה הוכיחה היטב את הוצאות הילדים.

טענת המערער כי חיובו בסכום מזונות מגוחך לשלושה ילדים בסך של 2,150 ש"ח, מהווה כפל תשלומים, מלמדת על רצינות הערעור כולו...

טענת המערער בסעיף 3 לערעור כי הוא והמשיבה ושלושת ילדיהם ניזונו מסכום של 2,550 ש"ח לחודש, כולל ביגוד לשלושה ילדים, מראה כי המערער בקמצנותו הרבה לא ער ולא מודע כלל להוצאות וצרכי הילדים. יתכבד המערער ויראה כי רכש מזונות וביגוד בסכום זה כל חודש.

בנוסף, לאור הודאת המערער בפרוטוקול הדיון כאמור לעיל, כי סכום הוצאות הביגוד הנצרך לשלושה ילדים בכל חודש הוא 1,000 ש"ח, הרי שלטענת המערער בסעיף 3 לערעור הסתכמו הוצאות המזון שלו ושל המשיבה ושלושת הילדים בסך של 1,550 ש"ח לחודש. רמת הטענות הירודה של טענות המערער מראה שוב כי מדובר בערעור סרק.

המערער [...] לא מתבייש אף לטעון [...] כי חסך של 2,550 ש"ח לחודש מהווה את כלל צרכי הילדים בשני הבתים יחדיו. כלומר, לדבריו הוא מוציא על הילדים בכל חודש עבור מזון וביגוד מחצית מסכום זה המסתכם בסך של 1,275 ש"ח. אם אכן עומד המערער על טענתו המגוחכת, יש לבדוק האם הילדים לא מורעבים כשהם אצלו ויש לבחון את יכולתו כהורה משמורן...

טוען המערער [...] כי: "הביא אסמכתאות למכביר בדבר צרכי הילדים תוך שהמשיבה טוענת כי המדובר בתשלומים ביתר – ר' שורות 211–198 לפרוטוקול [...] אולם אם נעייין היטב בשורות אלו בפרוטוקול, נראה כי הוכח בדיוק ההפך מהנטען. וכך כתוב בפרוטוקול מיום 11.3.21 בשורות 198–211:

האשה: השולחן במטבח ריק, אני היחידה שמנקה את הבית, הייתי מוצאת את זה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ש: אם נתת את זה לדבריך, יש לך מוכן. אתה מוכן להמציא לנו את זה תוך יומיים במייל?
ת: כן.

ב"כ האשה: אני צריך את זה לצורך הסיכומים.
ש: במסמכים שהגשת לבית הדין, הגשת למשל בחודש יולי שכל הקניות שלך בסופר היו 801 שקל.
ת: לא יודע, יכול להיות, לא זוכר.

ש: בתוך ה-800 שקל שעשית קניות לילדים ולך לאוכל כל החודש, יש 300 שקל רק של אלכוהול. זה מזונות הילדים?
ת: בהכרח לא, כי אם קניתי ניטרלתי את זה מהסכום.

ש: לא ניטרלתי. כתבת לבית הדין שקניתי וודקה לילדים.
ת: לא כתבתי כזה דבר. את הקולה שאני קונה לעצמי הורדתי מהחשבונות האלה.

ש: גם בירה גולדסטאר גם בירה מכבי, זה המזונות של הילדים?
אלכוהול [...]

כלומר, המערער הגיש קבלה על רכישות בסופר בחודש יולי בסך של 801 ש"ח, [...] כאשר בתוך הסך הזה ישנה רכישה של אלכוהול [...] בסך של 300 ש"ח, כלומר, המערער קנה לילדים אוכל לחודש שלם בסך של 500 ש"ח [...] ועל זה הוא עוד מרהיב עוז לטעון בערעור כי הוא הוכיח את צרכי הילדים!

בערעורה שלה טוענת האם עוד לעניין זה עצמו:

כבוד בית הדין האזורי (מפי הדיין שכתב את דעת המיעוט **אוריאל אליהו כאמור – כנראה ניסה להוכיח שהסכומים כיום מופרזים ולבסס את עמדתו לסכומים נמוכים יותר**) הורה לבא כוח המערערת בדיון ההוכחות מיום 11.3.21, להגיש לו רשימה של מצרכים להם זקוקים שלושת הילדים בכל חודש, עם פירוט מחירי המצרכים, כדי לחייב את האב לשלם עבור שלושת הילדים. **מעניין חדשני**. בהתאם להוראת כב' בית הדין צירפה המערערת לסיכומיה רשימת מצרכים שבועית עבור רכישת מוצרי מזון הנרכשת אחת לשבוע לילדים המסומנת כנספח 1, המסתכמת בסך של 1,316 ש"ח לשבוע, ובסך הכול 5,264 ש"ח לחודש **עשתה לו הפוך על הפוך** 😊, וכן רשימת מצרכים **חודשית**, עבור מוצרי צריכה הנרכשים אחת לחודש, המסומנת כנספח 2, המסתכמת בסך של 463 ש"ח לחוד.

7. המערערת ביקשה בסיכומיה לחייב את האב בתשלום מזונות הילדים בסך כולל של 5,727 ש"ח לחודש, כשהם צמודים למדד המחירים לצרכן, החל מיום התביעה, בקיזוז רכישות המזון שביצע האב, לא כולל רכישות אלכוהול ומוצרי אוכל צורך האב בכמויות.

ה. בכל הנוגע להערכת כלל צרכי הילדים אין כל ספק כי הצדק עם טענותיה של האם בתשובתה לדבריו של האב בערעור. הטיעון כי סכום של 850 ש"ח לכל אחד משלושת הילדים, היינו בסך הכול 2,550 ש"ח, הספיק לכלכל במשך חודש שלם לא רק את הילדים עצמם אלא גם את ההורים ואף לביגוד לכל שלושת הילדים מופרכת בכל קנה מידה. **האב 'סובל' מכך שהדיינים בגדול לא מוכנים לקבל את דעותיו של הדיין אוריאל אליהו מנתניה, והם מסבירים על גבו... לסבר את האוזן נציין – והדברים אמורים גם בזיקה לחיבת הדיין שבדעת המיעוט לסטטיסטיקות שונות אף שלדעתנו האמור לעיל ידוע לכול מבלי להיזקק להללו – כי לפי נתוני הביטוח הלאומי לשנת 2020 משפחה בת חמש נפשות שהכנסתה הכוללת עומדת על כ-10,500 ש"ח מצויה מתחת ל'קו העוני'.**

אכן לא נעלם מעימנו כי גם לשיטת האב 2,550 ש"ח לא הספיקו לכל צרכי המשפחה, שהרי ביגוד לו ולאם והוצאות מדור לא נכללו בסכום זה, אך הללו – אצל משפחה ענייה – אינם מגיעים לכ-8,000 ש"ח בחודש כמובן. אפשר אומנם כי יטען הטוען כי 'קו העוני' נגזר מחישוב המבוסס על

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

קביעה שרירותית (מחצית ההכנסה הפנויה החציונית), אלא שהמחקר מלמד כי דרך חישוב זו אינה 'מייצרת עניים' שאינם באמת כאלה, אלא להפך. לשם השוואה נציין כי בשנת 2001, עת רמות המחירים ואף ההכנסה הממוצעת היו שונות מאוד מאלה הקיימות כיום, עמד קו העוני למשפחה כזו על מעט פחות מ-7,000 ש"ח. מחקר שערכה יפית אלפנדרי (מצוי באתר הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בקישור: <https://www.cbs.gov.il/he/publications/DocLib/pw/pw11/pwoni11.pdf>, אם כי אינו פרסום רשמי שלה) והתבסס על בחינת סלי צריכה של מוצרים בסיסיים גרס כי משפחה כזו שהכנסתה היא עד 7,776 ש"ח, עוונה ענייה, ואף גרס כי הוצאותיה של משפחה כזו (שני הורים ושלושה ילדים) למזון בלבד (אז, לפני למעלה מעשרים שנה!) עומדות על 2,118 ש"ח. אין לפנינו מחקר מקביל עדכני, אבל הצמדה של האמור למדד (גם אם ייערך החישוב לפי יומה האחרון של 2001) נותנת כיום כמעט 3,000 ש"ח, ואף ביחס למועד שבו הורה בית הדין על המזונות הזמניים (25.5.20), ושלאחריו היו הרכישות שלדברי האב הספיקו בהן 2,550 ש"ח לכל צורכי המשפחה, תהיה תוצאת ההצמדה 2,770 ש"ח. וזאת עוד ללא הוצאות הביגוד לילדים – ואנו מדברים, נזכיר שוב, על משפחות עוני, על מוצרים בסיסיים בלבד – ללא שיובא בחשבון הצורך להתייחס באופן פרטני לחברה שבה גרה המשפחה ולמקום מגוריה (שיש לו השלכה ישירה על מחירים), ונזכיר גם כי אף לטעמו של מי שכופר בצורך זה – הלוא עוסקים אנו בשלב זה לא בפסיקת המזונות אלא בטענת האב לעלויותיהם בפועל, וטרם שמענו טענה כי גם אז אכן רכש הן לילדים והן לו עצמו ולאם, אז עוד אשתו, את המינימום שבמינימום...

(נעיר אגב כי מחקר זה אומנם כללי הוא ולא ירד לבחון באורח פרטני את צורכי משפחה בעיר מגורי הצדדים שלפנינו או בחברה מסוימת, אך באופן כללי אכן גרס את העיקרון המקובל על בית הדין והמבואר כאן ובפסקי דין רבים כי מחד גיסא צורכי הילדים, או המשפחה, ושאלת עונייה או עושרה צריכים להימדד לא על בסיס קביעה שרירותית המשווה אותם לממוצע או לחציון, אלא על בסיס היכולת לרכוש מצרכים שונים, אך מאידך גיסא מידת נחיצותם של מצרכים שונים שממנה יש לגזור את שאלת הכללתם בהגדרה 'צורך' והכללת חיסרונם ב'עוני' מושפעת מן החברה שבה חיה המשפחה, וכפי שנאמר במבוא למחקר זה:

ההנחה העומדת בבסיס המדידה האבסולוטית היא שאדם המוגדר כאדם עני, הוא אדם אשר קיומו הפיזי והדאגה לצרכיו הפיזיים הבסיסיים יעמדו בראש מעיניו, ולכן דאגותיו הבסיסיות ומרבית אמצעיו הכלכליים יופנו לצריכת מזון לאכול ומקום לגור. עם זאת את האדם באשר הוא לא ניתן לנתק מהחברה בה הוא חי, ופה מגיעה המדידה היחסית. אדם עני לפי ההגדרה היחסית מוגדר כאדם הסובל מקיפוח בתנאי החיים המאפיינים את החברה בה הוא חי.

וראה עוד: טום קפלן, יפית אלפנדרי, "מדידת עוני בישראל", הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ירושלים, 2003, בקישור: <https://law.acri.org.il/he/wp-content/uploads/2011/03/hit888appendix5.pdf>.

אם נביא בחשבון גם, כפי שטוענת האם, את דברי האב עצמו כי הוצאות הביגוד של הילדים מגיעות לכ-1,000 ש"ח בחודש ונצטרך להסיק, כטענתה הנשענת כאמור על דברי האב עצמו, כי לשיטת האב עלות המזון גרידא שלו, של האם ושל כל שלושת הילדים הסתכמה ב-1,550 ש"ח בלבד, כשלא זו בלבד שהצמדת נתוני המחקר למדד מביאה למסקנה כי הסכום הנצרך לסל מזון מינימלי למשפחה כזו הוא כמעט כפול, אלא שאף ללא הצמדה – כבר בשנת 2001 נדרשה משפחה ענייה בגודל כזה להוציא מעבר לסכום זה עוד 568 ש"ח, שהם למעלה משליש מסכום זה לצורך המזון בלבד.

בחינת הפרוטוקול שאליו ציינו שני הצדדים והאם אף ציטטה ממנו – ולמען הסר ספק נאמר: לא סמכנו על דבריה אלא עיינו במקור, בפרוטוקול – מחדדת את התמונה עוד יותר.

נציין כי עיינו שם לא רק בשורות שאליהן הפנו הצדדים. אין ספק כי מהפרוטוקול עולה, ובדגש על דברי האב עצמו, כי עד לתביעה חיו הצדדים וילדיהם לא כמשפחה ענייה, בלשון המעטה הגיוני. שכר שני ההורים נאה הוא, ואכן אין להתפלא על כך שעה שמדובר בהורים המשתכרים היטב, אם כי לטעמנו מוטב גם לבעלי שכר גבוה שלא לחיות בכזבזנות יתר. לשיטת האב מתבקשים אנו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

להאמין כי שעה שהורה בית הדין על המזונות הזמניים החל לצמצם דרסטית את ההוצאות, יכולים היינו אולי להאמין כי כך עשה לו טען כך רק בנוגע לצורכי הילדים עצמם – ולו מן השיקול של צמצום חיובו העתידי שלשמו ביקש אולי להוכיח כי צורכי הילדים אינם רבים – ויכול היה להוסיף אז ולומר כי מן הדין אינו חייב ביותר מכך, (אף שייתכן שטענתו זו לא הייתה מתקבלת במלואה), אך משטוען הוא כי 2,550 ש"ח הספיקו גם לכלכלתם שלו ושל האם הרי שמבקש הוא לשכנענו כי גם בנוגע לצרכיו שלו שינה את אורחות חיוב באופן דרסטי, ללא שיהיה אילוץ ממשי לכך (ובמידה רבה יש לומר כי אף תוך כדי הפרת החלטה השיפוטית שהורתה לו להקצות 850 ש"ח למזונות כל ילד, בעוד לדבריו נטל חלק מסכום זה לצרכיו ולצורכי האם). אמינותה של טענה זו אינה רבה...

על כל פנים הפרוטוקול גם תומך בדברי האם כי לו ביקשנו להאמין לגרסתו של האב היינו צריכים להסיק כי צורכי הילדים עצמם לחודש שלם הסתכמו ב־500 ש"ח.

צדק אפוא בית דין קמא שלא ראה בטענות האב ובקבלות שהמציא 'הוכחה' כי די להם לילדים בדמי מזונות זעומים כפי שטען האב. נעלה מכל ספק סביר הוא כי אחת מן השתיים היא האמת, או כי בתקופה שבגינה המציא האב קבלות הורעבו הילדים לשם שכנוע בית הדין כי די להם לצרכיהם ב'קב חרובים מערב שבת לערב שבת', או כי הילדים ניוזנו אכן כראוי אלא שהקבלות שהוצגו אינן מייצגות את כל ההוצאות שהוצאו לצורך כך. אנו מאמינים ומקווים כי האב, שנקבע גם כי יהיה משמורן במשמורת משותפת, אינו אב המוכן להרעוב את ילדיו (אלא שנוח לו כי הללו ימוננו מחשבונו של האם) וכי האפשרות השנייה היא הנכונה. כך או כך את גרסת האב בנוגע לגובה המזונות הראוי אין מקום לקבל.

ו. עם זאת גם את ערעורה של האם על פסיקת בית דין קמא בנוגע לגובה המזונות (מזונות כפשוטם וביגוד להבנתי, בבתי הדין הרבניים המזונות תמיד כוללים את הביגוד. לשני בתי הורים) אין לקבל. לשיטת האם ביקשה בשעתו לחייב את האב בסכום של 5,727 ש"ח לחודש, ואף צירפה רשימת מצרכים שבועית ורשימה נוספת חודשית. אולם בית הדין קמא לא חייב היה לאמץ את רשימותיה כצורתן, ולא מן הנמנע כי סבר כי מוצרים מסוימים שהופיעו בהן אינם כאלה שהילדים אכן צריכים להם, כי אינם צריכים להם בכמות שנכללה ברשימות או כי מחיריהם על פי הרשימות מופרזים הם.

נזכיר כי משנקבעה משמורת משותפת הרי שהוצאות האם למזונות הילדים הן רק מחצית מאלה שברשימותיה **יפה! הרבני הגדול חוזר ומסביר שבקביעת סכום המזונות יש חובה להתחשב בחלוקת זמני השהות של הילדים עם ההורים** – אף לו היו הללו מאומצות אל חיקו של בית הדין כפי שהן, הסכום הכולל אינו אמור להיות, אף אליבא דרשימות אלה, 5,727 ש"ח אלא 2,863.5 ש"ח. בית הדין אכן השית על האב סכום של 2,125 ש"ח בלבד, כרבע פחות מן האמור, אולם פער זה – שלא כפער בין הסכום שנקבע לסכום שנטען (5,727 ש"ח) אכן יכול להיות מוסבר בנקל על ידי ההנחה כי בית הדין סבר כי חלק מן ההוצאות ושיוכן לצורכי הילדים אינם ודאיים או כי חלק מההוצאות אינן הכרחיות. אפשר אומנם לטעון כי הנחה זו שגויה היא, אך כדי להצדיק ערעור לא די בטענה, צריכה האם לשכנענו כי אכן מדובר במשגה של בית הדין קמא, ובכך לא שוכנענו.

כללו של דבר הוא כי הסכום שהשית בית הדין קמא על האב אומנם קרוב לרף הנמוך של חיובי מזונות, אך עדיין מצוי הוא במתחם שיקול הדעת הסביר (בהינתן שהמשמורת היא משותפת זה כלל לא קשור למונח "משמורת" אלא לחלוקת זמני השהות!), ואף שיש גם הוצאות, כגון ביגוד וצורכי בית ספר, שאינן מתחלקות בהכרח בחלקים שווים כתוצאה של המשמורת המשותפת, ואכן גם משום אלה אמרנו כי מדובר בחיוב הקרוב לרף הנמוך).

אכן יש לאם טענה נוספת והיא כי נוכח גובה הכנסותיו של האב – ואנו נוסף גם: נוכח הרגלי הצריכה של המשפחה והילדים טרם הפירוד ואולי גם בהתחשב בנתוני מקום המגורים והחברה,

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שלא הוצגו לפנינו אך יש מקום לשער כי אין מדובר בחברת עוני – מן הראוי לפסוק מזונות שאינם ברף הנמוך. על טענה זו נעמוד להלן.

ז. עוד טוען האב:

האמור נכון אף באשר לנקודות הזיכוי המתקבלות במשכורת המשיכה ע"ס 8,028 ש"ח בשנה, שאף מהן התעלם בית הדין – נקודות שעל האב לקבל לו נושא הוא במזונות ילדיו, שכן ההיגיון העומד בבסיסן הוא מתן אפשרות לנושא בצרכי הילדים להשתכר כדבעי, וכן תוספת קצבת ילדים ע"ס 550 ש"ח מדי חודש [...]

האם משיבה:

טענת המערער בענין נקודות הזיכוי של הילדים לא נטענה מעולם בבית הדין האזורי ואין הוא יכול לערער עליה על פי הדין. בכל מקרה, אין נקודות הזיכוי קשורות למזונות הילדים אלא הטבה הניתנת להורה.

לעניין זה נאמר כי סבורים אנו, בלי לקבוע מסמרות וכדלהלן, כי ייתכן שיש ממש בטענת האב. **מעניין!** ונסביר במה אפוא יש ממש לכאורה, לטעמנו, בטענה ומדוע מכל מקום אין אנו קובעים בה מסמרות.

טענת האב כי נקודות הזיכוי וכמותן גם קצבת הילדים נועדו להקל על הורה בנושא בצורכי הילדים לספק את צורכיהם – טענה מסתברת היא. **יפוי! חדש!** אכן יש מקום לטעון כי לפחות בנוגע לנקודות הזיכוי, שבניגוד לקצבת הילדים ניתנות ומסייעות דווקא להורה עובד, מדובר לא בסיוע בדאגה לצורכי הילדים אלא בהטבה להורה, כטענת האם, אלא שאף זו מתבססת לכאורה על עובדת גידול הילדים בידי אותו הורה, ומשמשת – אם לא לסיוע בגידולם – לעידוד הורה כזה לעבוד, ואף בהיקף משרה גדול, למרות עול גידול הילדים ולמרות העלות הנוספת הנגזרת לעיתים מן העבודה, עלות של צהרונים, מטפלות וכיוצא באלה, העשויה להביא הורה לסבור כי ייטב לו אם יפחית מעבודתו.

יהיה הרציונל שבהענקת נקודות הזיכוי וקצבת הילדים אשר יהיה, הוראות הביטוח הלאומי (לעניין הקצבה) ומס הכנסה (לעניין הנקודות) הן כי ההטבה תינתן להורה המחזיק בילדים. **לגבי קצבת הילד זה כמובן שגוי!** "הקצבה משולמת לידי האם (גם אם הילדים במשמורת משותפת) אלא אם כן..." נציין כי בכל הנוגע לנקודות המס ישנו ניקוד מסוים גם להורה שאינו מחזיק בילדים, אלא שהוא ניקוד נמוך יותר, וכן ישנו ניקוד הנובע מהיות ההורה משלם תשלומי מזונות, ועל כן נעיר גם כי הצדק המסוים שיש בטענת האב אינו בטענה כצורתה, כביכול הנקודות שלהן זוכה האם היו אמורות להינתן לו משנושא הוא בתשלומי המזונות – מה שאינו נכון שהרי במודע נקבעה זכאות בגין החזקת הילדים בפועל וזכאות נפרדת ושונה בגין תשלומי המזונות – אלא בדרך שנאמרה לעיל, כי אם אכן המשמורת משותפת הרי שטעם זה לכאורה יש לזכות את האב בחלק מן הניקוד.

משכך, הן לפי האפשרויות השונות, שהוצגו לעיל להסברת הרציונל שבהענקת הקצבה והנקודות והן לפי הכלל האמור, היה ראוי לקבוע כי במקרה של משמורת משותפת תחלקנה הנקודות בין שני ההורים (וכך גם הקצבה, ולחילופין תיזקף הקצבה, שאותה יותר נקל אכן לראות כסיוע לכלכלת הילדים ולא כעידוד לעבודת ההורה, כולה ע"ח המזונות), אלא שהדבר אינו מתאפשר כפי הנראה מטעמים טכניים ובירוקרטיים בעיקרם. **נכון.** ומשכך יש היגיון להורות כי המחצית של הללו, שהיה ראוי כי תינתן להורה האחד והניתנת בפועל למשנהו תוחזר להורה שהיה ראוי שיקבל אותה באמצעות קיזוז מן המזונות (אם מדובר בהורה המשלם מזונות) או באמצעות תוספת להם (אם מדובר בהורה המקבל תשלומי מזונות) **נהדר!!** – כך אף אם לא נקבל את הטענה כי המגמה היא סיוע בכלכלת הילדים, וכל שכן אם נקבל אותה (ולעניין הנקודות, מאחר שגם אותו הורה זכאי כאמור לנקודות מס, גם אם מופחתות הרי שהחזר

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שראוי להעניק לו הוא רק מחצית ההפרש בין ערך הנקודות שמקבל הוא כהורה שאינו מחזיק בילדים, אף שבפועל הוא מחזיק בהם מחצית הזמן, והמשלם מזונות וזה שמקבל ההורה המחזיק בילדים).

יודגש כי מדובר כאמור בכל מקרה רק במחצית מערך הנקודות והקצבה, ולא בכלולה.

מכל מקום לא קבענו מסמרות בדברים כאמור, וכך בוודאי בנוגע לצדדים שלפנינו, שכן משלא עלתה הטענה לפני בית דין קמא אין מן הדין שנכריע בה אנו כערכאת ערעור. ויתר על כן: אין אנו יכולים גם לקבוע או להעריך בוודאות אם בית דין קמא עצמו אכן לא שקל כלל את הדברים, וכך בעיקר לגבי קצבת הילדים הניתנת בגין כל ילד, ללא קשר להכנסתם של הוריו ושמשכך חזקה שבית הדין מודע לקיומה אף ללא שהדבר ייטען לפניו, ולא מן הנמנע כי בקובעו סך מזונות שאינו גדול הביא בחשבון גם את הנחת המוצא שלפיה מסתייעת האם, לצורך מזונות הילדים, גם בהטבות אלה שהעניקו לה הרשויות. **נסחפו...**

אנו עצמנו בקביעותנו בפסק דין זה הבאנו מכל מקום בחשבון את עניין קצבת הילדים שידוע וברור הוא. ככל שסבור האב כי יש מקום לקיזוז נוסף בגין נקודות המס – וודאי אם סבור הוא כך גם לאחר שיובאו בחשבון הנקודות שלהן זכאי הוא עצמו בגין היותו הורה לילדים שכביכול אינם כלל בחזקתו ובגין המזונות שהוא משלם להם – יכול הוא להגיש בקשה מתאימה לבית דין קמא, שיהיה ראוי, לאחר שיבחן את העובדות ואת טענות שני הצדדים בנוגע להן, ליתן החלטה אופרטיבית בעניין קיזוזו או אי-קיזוזו של סכום זה או אחר מדמי המזונות. **יפה מאוד. חדש וחשוב לכולם.**

ח. פסק הדין ממשיך כדלהלן:

הבעל רכש את חלקה של האישה בדירה המשותפת בסכום של כ-1,800,000 ש"ח, לדברי הבעל האישה רכשה דירה ב... בה היא מתגוררת, ולא כפי הצהרתה שהיא שוכרת דירת מגורים. לאחר זמן, אומתו הדברים גם בתצהיר האישה.

מכוון שלאם דירה משל עצמה והנחת היסוד היא שלא היה בכוונת האם לרכוש דירה בת שני חדרים אלא דירה מרווחת יותר לכן יש לתחשב את דמי המדור בסכום מופחת על מנת שלא להטיל על האב את הרווח ההוני של האישה בדירה.

בנוסף לכך, שני ההורים החליטו לטובת הילדים להתגורר ב... ולרכוש דירות מגורים במקום זה שעלותו יקרה ביותר, גם האב הוציא הוצאה ניכרת נוספת על מנת להמשיך להתגורר ב.....

אינו מן הדין בנסיבות תיק זה, ולנוכח ההשתכרות היתרה של האם, שהאב יישא בעלות מדור הקטינות פעמיים גם בדירתו הוא – האב רכש את חלק האם על מנת להישאר ב... לטובת הקטינים וגם בעזרה לרכישת דירת האם שעלותה עומדת על סך 3,150,000 ש"ח דירת חמישה חדרים בשטח של 131 מ"ר, גם אם האם לקחה לצורך רכישה זו משכנתא בסכום של 1,300,000 ש"ח משכנתא זו מהווה השקעה הונית שאין להטיל על האב בנסיבות תיק ולנוכח כושר ההשתכרות של האם.

לכן נראה שיש לפטור את האב מתשלום מדור ולחייבו רק בתשלום דמי אחזקת מדור בסכום של 300 ש"ח לחודש עבור שלושת הילדים. **חריג ביותר! ברבני לעולם לא פוטרים אב גרוש מתשלום מדור. ואכן חלק זה של הערעור כמובן שהתקבל. אך בסכום מופחת.**

האם מצידה טוענת:

לבקשת המשיב, הילדים ימשיכו להתגורר בשכונה ובעיר בה התגוררו הילדים עד היום. עלות שכירת דירה חודשית באזור ובשכונה בה מתגוררים הילדים, מסתכמת בסך מינימלי של 7,000 ש"ח לחודש ומעלה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

על פי הדין חיובו של האב בתשלום שכירות המדור מוטלות עליו במלואם. כבוד בית הדין התבקש לחייב את האב בתשלום 75% משכר הדירה החודשי בסך של 7,000 ש"ח לחודש, כלומר סך של 5,250 ש"ח לחודש, עבור חלקם של שלושת הילדים במדור.

וכן:

על פי הדין חיובו של האב בתשלום הוצאות המדור והחזקתו מוטלות עליו במלואם. **האם צודקת. כך זה ברבני המיושן. ושוב, לא מיישמים את 919/15.** כך פסקו כל דייני בתי הדין הרבניים בישראל, לפני קום המדינה ולאחריה. כבוד בית הדין האזורי התבקש לחייב את האב בתשלום הוצאות המדור והחזקתו החודשית, בשיעור של 75% מההוצאות, עבור חלקם של שלושת הילדים בהוצאות המדור והחזקתו [...]

לטענות בעניין המדור השיב האב:

[...] כך עת היא עותרת לתשלום שכירות – **המדובר בהטעיה שכן היא אינה שוכרת דירה אלא מתגוררת בדירה בבעלותה.** יתרה מכל המערערת מפנה את כת"ר לפסק דין 1076746/2 [...] ואולם [...] אף במקרה דנן לא נפסק מדור רעיוני, ובכלל נסיבות המקרה הלה רחוק מנדוננו כרחוק מזרח ממערב. שם "מדובר במקרה קשה שבו האב המשיך בחייו [...] האם מטופלת בשלושה ילדים שהקטן בהם נכה [...]" [...] אף במקרה קשה ולא רלוונטי זה נקבע כי "חיובו של האב [...] אינו מתבטל לילד עד גיל שש, אך מגיל שש ומעלה – פטור ב"ש ל'". ובמקרה דנן כל הילדים הינם מעל גיל שש, וקורת גג יש להם. המשיב יחזור וידגיש כי הוא רכש את בית מגורי הצדדים עבורם (תוך נטילת הלוואות כבודת משקל) והוא מוכן לספק לילדיו (המצויים ממילא במשמורת משותפת) מדור בדירה אותה רכש בכל יום מימות השבוע.

דינן של טענות האם בעניין זה להתקבל, לפחות במישור העקרוני, ושל טענות האב – להידחות.

כצפוי...

בלא מעט פסקי דין הבהיר בית דיננו כי חובת האב במדור ילדיו קיימת גם כשהללו דרים בדירה השייכת לאם, שכן האם אינה חייבת להעמיד לילדים המשותפים את המדור – שהוא מחיובי האב כלפיהם – חינם אין כסף. **מדהים לקרוא. כאילו חזרנו במנהרת הזמן אלפי שנים אחורה ⊗**

נציין כי הפניית האם לפסק הדין בתיק 1076746/2 באה בפרק אחר של טענותיה ובהקשר אחר, ולא ברור מניין שאב האב את הטענה כי טענת האם נשענה על אותו פסק דין. ועם זאת, כיוון שבא האב לכלל דיון בעניינו של פסק דין זה ובהשוואתו לנדוננו, נציין כי שם אומנם לא נפסק מדור רעיוני אך זאת משום שבאותה עת התגוררו האם והילדים בדירה שהייתה שייכת בחלקה לאב עצמו ומשכך סופק לילדים על ידו 'מדור בעין', הדיון בשאלת המדור עלה שם שעה שהאב ביקש את פירוק השיתוף באותה דירה – בקשה שקבלתה הייתה גוררת אחריה את הצורך בהעמדת מדור חלופי לילדים, וכך אכן נקבע בפירוש בפסק הדין, וזאת למרות היותו של האב דהתם דל הכנסות – וקל וחומר לעניינו. בפועל לא נקבע שם מדור רק משום שבנסיבות העניין שבכללם גם החשש כי אם יפורק השיתוף בפועל לא יזכו הילדים למדור חלופי, שכן היה יסוד לחשש מקושי בגביית דמי המדור מן האב, קבע בית הדין כי אין לפרק את השיתוף וממילא נותר לילדים מדור בעין בדירה השייכת בחלקה לאב.

אמירת האב על בסיס האמור באותו פסק דין כי אם גיל הילדים מעל שש "ויש להם" פטור האב ממזונותיהם וממדרום וכי בעניינו "יש להם קורת גג" – ראוי היה לה שלא תיאמר, שכן כפי שאמרנו כבר לעיל "יש להם" פירושו שיש להם משלהם, לא שהאם שאינה חייבת במזונותיהם ובמדרום תידרש לספק להם אותם חינם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לילדים שבנדונו יש, ברוך ה', בשונה מאלה שבעניינם עסק אותו פסק דין, שני הורים בריאים המשתכרים ומתפרנסים יפה, אך גם להם אין מדור משלהם, ולפיכך גם בהיות גילם גדול משש קמה חובה על ההורה החייב במדורם, היינו על האב, לספק להם מדור. **ושוב, מנוגד לבע"מ 919/15. מדהים.** כשם שחובה זו קיימת כשילדים גרים עם האם בדירה שאותה היא שוכרת ומיושמת על ידי תשלום חלק מדמי השכירות על ידי האב, כך קיימת היא כשגרים הם עימה בדירה שבבעלותה, שכן אין היא חייבת להשכיר לאב חלק מדירתה לצורך מדור הילדים שבו חייב הוא – חינום.

ט. בית הדין קמא כתב בעניין המדור שאין להטיל על האב את הרווח ההוני של האם, מן הדירה שאותה רכשה ושיש להניח שגם לולי היות הילדים גרים עימה בה בחלק מן הימים הייתה רוכשת דירה שאינה קטנה ביותר "בת שני חדרים" "אלא דירה מרווחת". **בצדק רב.**

בעיון ראשון התקשינו אנו לכלכל אמירה זו, את הרווח ההוני של האם אין להטיל על האב בכל מקרה – גם לו הייתה זו רוכשת בפועל דירה קטנה וגם אם בכל מקרה הייתה רוכשת דירה גדולה, הרווח ההוני גדל ומועיל לאם כתוצאה של רכישת הדירה הגדולה גם אם העילה לבחירתה בדירה גדולה היא הצורך לשכן בה גם את הילדים ועל כן ההנמקה שלפיה הבחירה בדירה גדולה אינה רק בעבור הילדים לכאורה אינה נצרכת. אלא שהחייב במדור אינו עומד ביחס לעלות הדירה או לנטילת הלוואות לצורך רכישתה וכדו' אלא ביחס לשימוש בה, הנמדד לפי עלות של שכירות, גם אם בפועל הדירה היא בבעלות האם עצמה, שכן שימושם של הילדים בחלקה מצדיק תשלומי מדור שהם בבחינת שכר דירה שמשלם האב לאם תמורת מדור ילדיו, שבו הוא חייב, בדירתה שלה.

אכן בעיון נוסף סבורים אנו כי אפשר שכוונת בית הדין היא אחרת:

את הרווח ההוני של האם אין ספק, כאמור, שאין האב צריך לממן, אך צריך הוא לשאת לכאורה בחלק מעלות שכר דירה. **יפה.** לעניין זה עולה שאלה, בנסיבות שבהן הילדים שוהים בבית האם רק במחצית הזמן, האם מן הראוי לשום את עלות השכירות ולהעמידה על חלק מסוים מעלות שכירות חודשית מלאה של דירה דומה או שמא מאחר ששימושם של הילדים, שהוא כשימוש עקיף של האב החייב במדורם, בדירה, הוא רק בחלק מן הימים הרי שיש לחייב את האב במדור – דמי שכירות – באופן יחסי למספר הימים שבהם הילדים משתמשים בדירה. **מעניין. הרבני הגדול מעלה שאלה זו בפעם הראשונה לדעתנו. מנסה למצוא דרך שונה מקביעת בתי המשפט למשפחה לפי בע"מ 919/15?**

על דרך כלל המענה לטענה כזו הוא כי סוף כל סוף אי אפשר לשכור דירה למחצית הימים, ומאחר שהאם נזקקת לדירה גדולה לצורך מדור הילדים בחלק מהימים הרי שחייבת היא לשכור או לקנות דירה כזו ועל האב לשאת בעלות השכירות – בין כשהאם שוכרת את הדירה מאחרים ובין כשהדירה בבעלותה והיא כביכול משכירה לאב את חלקה לצורך מדור הילדים – ללא תלות במספר הימים שבו הדירה משמשת גם את הילדים (אלא אם יהיה זה מספר ימים קטן במידה המאפשרת לטעון כי האדם הסביר לא היה שוכר דירה גדולה לצורך כך אלא מסתפק בדירה קטנה ומצטופף בה עם הילדים במשך כמה ימים בכל חודש).

על מענה זה יכול בעל דין להשיב ולומר כי אומנם לו שכר האב דירה לצורך שימושם של ילדיו בחלק מן הימים היה עליו לשלם לבעל הדירה שכר דירה בעבור כל החודש, אולם זאת משום שבמהלך כל החודש מחזיק הוא את הדירה ובעליה מנוע מלהשתמש בה בעצמו. לא כן כש'שוכר' הוא דירה בתוך דירת האם, ובימים שבהם הילדים אינם מתגוררים בה יכולה האם עצמה לעשות בה שימוש נרחב יותר, כביכול ולהנות מכולה. אכן האם מצידה יכולה לומר כי אינה זקוקה לכך ואינה משתמשת בדירה בימים שבהם אין הילדים דרים בה יותר מבאלה שדרים הם בה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לעניין זה אכן יש מקום להבחנה בין אם היא בעלת דירה לזו השוכרת דירה: **הרבני הגדול ממשיך להפתיע בחשיבה שעד היום לא ראינו. האם זה בגלל הערעורים לעליון שהם לא מיישמים את 919/15? נראה שכן.**

לזו האחרונה אין גודל הדירה מועיל לריבוי הונה ומאחר שההוצאה בעבור שכירות הדירה היא גם בעבור הילדים, הדעת נותנת שאכן לפחות כל עוד לא שוכנע בית הדין שבימים שבהם אין הילדים מצויים בדירה משתמשת האם 'בחלקם' ונהנית ממנו – יחייב בית הדין את האב בתשלום 'חלקם של הילדים' בשכר הדירה בגין החודש כולו, שכן שכירות חלק זה של הדירה לחודש כולו נצרכת כדי להעניק לילדים את המדור הראוי באותם ימים שבהם אכן משתמשים הם בו (והם הם הדברים האמורים בפסק הדין בתיק 1309558/1 שהזכירה האם בטענותיה ושעליו חתומים שניים מהחתומים מטה).

לעומתה אם המשכנתא את הילדים בדירה שבבעלותה – בעבור הימים שבהם דרים הילדים עימה ודאי יחייב האב בדמי השכירות בגין חלקם, והללו הם דמי המדור המשולמים לבעלת הדירה, האם. אולם בעבור הימים שבהם אין הילדים נהנים מן הדירה יש מקום לטעון שגם אם לא הוכח שהאם נהנית מן הדירה יותר באותם ימים, מכל מקום כיוון שיכולה היא להשתמש בכולה (בניגוד למשכיר רגיל שאינו יכול להשתמש בנכס בעת שהשוכר אינו מצוי בו) לא יחויב האב בדמי שכירות. **חדש ברבני! שוב, כנראה על מנת להראות שהם מיישמים את 919/15 בדרך שלהם.**

ועדיין יכולה האם לומר לכאורה כי קנתה דירה גדולה מכפי צורכה לתועלת הילדים, ואף שמדובר ברכישה המגדילה את הונה שלה, שאינה מחייבת את האב בתשלום ישיר בגינה, מכל מקום יש מקום לתת משקל לעניין חיוב המדור גם לדחיקתה את עצמה לרכוש דירה גדולה ואף להעדפתה לאחר הרכישה, היכול להיעשות משיקול כלכלי גרידא, לגור בפועל באותה דירה ולא להשכיר אותה לאחרים ולשכור דירה קטנה המתאימה לצרכיה, תוך שהפרשי השכירות יהיו בעבורה מקור הכנסה נוסף – מה שנעשה למען הילדים ולתועלתם, כדי שבימים שמצויים הם עם האם יהיה להם מדור מרווח וראוי, ומאחר שמדור הילדים עימה בחלק מימי החודש גורר אחריו את מניעת הרווח האמור ממנה גם בימי החודש האחרים יש לתת את הדעת על כך לעת קביעת חיובו של האב במדור.

כלפי טענה זו יש מקום במקרים מתאימים להשיב כי בחירת האם לרכוש דירה גדולה לא נעשתה רק או בעיקר משיקול זה אלא משום שאף היא עצמה מעדיפה להתגורר בדירה מרווחת, ואפשר שלכך כיוון בית הדין קמא.

עם זאת עדיין אין הדברים מחוורים כל צורכם, שכן גם אם יש לקבל את ההנחה שהאם, לפי רמת החיים שאליה הורגלה ולפי גודל הכנסותיה, לא הייתה מסתפקת אף לעצמה לבד, כדברי בית דין קמא, בדירה בת שני חדרים, האם רשאים אנו להניח שהייתה רוכשת לעצמה לבד דירה בת חמישה חדרים ובגודל של 130 מ"ר (ולו גם הייתה רוכשת דירה כזו משיקולי רווח, שהלוא השקעה בנדל"ן נחשבת היום אפיק השקעה רווחי ובטוח, וכי בהכרח שהייתה דרה בה, לולי הילדים, ולא מבכרת להשכיר ולשכור למגוריה דירה מרווחת אומנם – לא בת שני חדרים – אך לא כולי האי, והייתה משתכרת גם בפערי השכירות)?

בית דין קמא עצמו כתב כמובא לעיל:

בנוסף לכך, שני ההורים החליטו לטובת הילדים להתגורר ב... ולרכוש דירות מגורים במקום זה שעלותו יקרה ביותר, גם האב הוציא הוצאה ניכרת נוספת על מנת להמשיך להתגורר ב....

אינו מן הדין בנסיבות תיק זה, ולנוכח ההשתכרות היתרה של האם, שהאב יישא בעלות מדור הקטינות פעמיים גם בדירתו הוא – האב רכש את חלק האם על מנת להישאר ב... לטובת הקטינים וגם בעזרה לרכישת דירת האם שעלותה עומדת על סך 3,150,000 ש"ח דירת חמישה חדרים בשטח של 131 מ"ר, גם אם האם לקחה לצורך רכישה זו משכנתא בסכום של 1,300,000 ש"ח משכנתא זו מהווה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

השקעה הונית שאין להטיל על האב בנסיבות תיק ולנוכח כושר ההשתכרות של האם.

נשגב מעימנו כיצד בעת שדן בית הדין בדירת האם הרואה הוא בה השקעה הונית גרידא שאינה לטובת הילדים ואינה מצדיקה להשית על האב דבר בגינה, ויתוך כדי דיבור, כשמבקש הוא לחזק את דבריו גם על ידי בחינת הוצאותיו של האב עצמו בעבור ילדיו, מדבר הוא על דירת האב וכאן רואה הוא את רכישת האב את הדירה כהוצאה 'לטובת הילדים' וכ'נשיאתו בעלות המדור' בדירתו הוא. שורת הדין היא כי הן לגבי האב והן לגבי האם יש לנקוט את אותה אמת מידה ולראות את רכישות דירותיהם ואת אופן השימוש בהן (מגורים עצמיים שבחלק מימות החודש הם עם הילדים) התרככות של התועלת והצורך העצמיים עם אותה של טובת הילדים, ואם אומנם יש מקום לראות את האב כמוציא הוצאות למדור הילדים בעת מגוריהם עימו, ומטעם זה אולי להפחית מחיובו במדור, הוא הדין והוא הטעם שיש לראות את האם כמוציאה הוצאות כאלה בעת מגורי הילדים עימה, ומטעם זה לקבוע כי על כל פנים חב האב בחיוב מסוים בגין המדור.

י. נוכח האמור סבורים אנו כי אין ספק שיש להשית על האב דמי מדור שיהוו תשלום בעבור שימושם של הילדים, שהוא שימושם שלו נוכח חובתו במדורם, בדירת האם. מן הדין היה לומר כי בגין הימים שבהם הם משתמשים בה בפועל יישא האב במלוא העלות של שימושם, ובגין הימים שבהם אינם משתמשים בה בפועל יישא בסכום מופחת שיבטא את האיזון בין שני המרכיבים: מחד גיסא יכולה האם להשתמש בכל הדירה בימים אלה ואין 'השכרת חלקה' כביכול לילדים מונעת שימוש זה ממנה, מאידך גיסא בפועל ייתכן שאינה משתמשת בכלה ועל כל פנים אינה מפיקה ממנה, אף בימים אלה, את המירב שיכולה הייתה להפיק (לרבות היכולת להשכירה ולשכור דירה מרווחת דיה בעבורה כשהיא לבדה אך קטנה מדירה רחבת ידיים זו), וזאת בשל הצורך להעמיד את חלקה לטובת הילדים.

כך ברובד העקרוני. ברובד המעשי קיים קושי לא מבוטל בשומת ערכו המדויק של שימושם של הילדים בדירה, וקושי כפול בעריכת האיזון האמור. על קשיים אלה יש להוסיף גם כי אף שרצון האם להעניק לכל ילד חדר משלו בימים שבהם גרים הילדים עימה הוא רצון לגיטימי, ואף אם האב עצמו מסכים לגישה זו ונוהג בהתאם לה בימים שבהם מתגוררים הילדים עימו, עדיין לא בנקל נוכל לקבוע כי מן הדין חייב הוא בכך.

חובת האב במדור ילדיו היא כפי צורכם ולא כפי כבודו. בפסקי דין רבים התבאר כי 'צורכם' אין משמעו מינימום ההכרחי כדי להתקיים, לחם צר ומים לחץ (כפי שאולי סובר הדיין שהיה בדעת המיעוט בבית הדין קמא, כפי שעולה מפסקי דין וממאמרים שונים שלו), אלא צורך הנמדד על פי החברה שבה חיים הילדים ומושפעים אף מההרגלים שהעניקו להם ההורים עצמם (כהתאם או בדומה לעיקרון של 'די מחסורו' שבדיני צדקה). ועם זאת גם בחברת רווחה לא תמיד יש חדר נפרד לכל ילד, ועל אחת כמה וכמה שלא תמיד הדירה כולה, אף אם יש בה חדר לכל אחד משלושת הילדים, היא בת 130 מ"ר (וכלפי הללו – אף אם מדובר באב עשיר שלפי עושרו יכול לממן ומת חייו שלו אף גבוהה מהם – עומד הכלל כי אכן חובת האב לילדיו היא 'כפי צורכם' ולא 'כפי כבודו').

כפי שנכתב כבר בכמה פסקי דין, אף שמעיקר הדין לכאורה יש להשית על האב בגין המדור את עלות השכירות לפי נוסחה של חלוקת העלות לכלל משתמשי הדירה (האם והילדים) והכפלת המנה המתקבלת במספר הילדים שהאב חייב במדורם, בפועל המנהג הוא להשית על האב רק כשליש מן העלות, ולא מחציתה, כשמדובר בילד אחד ומחציתה, ולא שלושה רבעים, כשמדובר בשלושה ילדים וכו'. בשל הקשיים הנ"ל בקביעת הצורך המדויק ובמסגרת 'דין כעין פשרה' המיועד למנוע את הצורך להוכיח ולקבוע את הצורך המדויק. 'ההנחה' הידועה שהרבני טוען שהוא מעניק בטוב ליבו לאבות הגרושים... כך אף כשהילדים גרים עם האם כל העת, וקל וחומר כשמצטרף הקושי האמור לעיל בקביעת חלקו הראוי של האב בתשלום כשהילדים גרים עם האם רק בחלק מימי החודש.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לכן אין מקום להיעתר לדרישת האם כי האב יישא בשלושת רבעי עלותה של שכירות דירה בגודל הדירה שברשותה ובאזור שבו היא ממוקמת בשל היותה משמשת גם את הילדים.

לו היו הילדים דרים עם האם בדירה זו בקביעות או לו הייתה זו אכן דירה שכורה, אף אם היו הילדים דרים בה רק מחצית החודש, היה אולי מקום נוכח האמור לעיל להשית על האב סכום השווה למחצית עלותה של שכירות כזו. 'אולי' אמרנו שכן ה'פשרה' האמורה היא אף כשלא נראה בעליל שמדובר בדירה יקרה מכדי הצורך, כל עוד לא התברר בוודאי שאינה כזו, ובענייננו שבו נראה לכאורה בעליל כי יכולים אם ושלושה ילדים לדור בדירה שאינה כה רחבת ידיים יש מקום להטיית 'פשרה' זו עוד יותר כלפי מטה. וכך או כך משהצטרפו כמה עילות שלא להשית חיוב שלפי 'הנוסחה' דלעיל – הן מגורי הילדים בדירה רק בחלק מימות החודש כשהאם אינה משלמת בעבורה שכירות בפועל, ואת רכישתה ביצעה לכאורה לתועלתה שלה, אלא שלולי הילדים יכולה הייתה להפיק ממנה רווחים נוספים, כאמור, הן היותה של הדירה, כאמור, דירה גדולה יותר מ'כפי צורכם', יש להעמיד את דמי המדור בעבור שלושת הילדים על 25% משכר דירה מעין זו **חצי מ ה 50%** המקובל עד כה. **יופי!! ושוב, מוצאים פתרונות בגלל הערעורים לעליון! אבל זה רק למקרים שלאם דירה משלה. לא כשהאם שוכרת דירה. די נקודתי ולא נותן מענה לכל המקרים. וכמובן שאם התיק היה במשפחה לא היה שום תשלום מדור במקרה זה!**, ומאחר שנטען – ולא הוכחש – כי שכר דירה כזו באזור האמור עומד על לפחות 7,000 ש"ח לחודש יש להשית על האב 1,750 ש"ח לחודש בגין מדור הילדים בדירה בכמחצית מימות החודש (בית הדין האזורי יוכל לעדכן את הסכום לבקשת צד מעוניין אם ישתנו עלויות השכירות באזור או יתברר כי אין הן תואמות את הסכום האמור, וכמו כן יעדכן את הסכומים בהגיע אחד מהילדים לגיל 18 ושוב בהגיע ילד נוסף לגיל זה).

אשר להוצאות אחזקת המדור, שבגינן השית בית הדין קמא על האב 300 ש"ח בלבד והאם ביקשה לקבוע נוכח טענותיה כי יש לחייבו בשלושה רבעים שלהן:

לפי העקרונות דלעיל אכן ברור לכאורה שאין מקום לחייב ב-300 ש"ח בלבד, אך גם אין מקום להשית על האב שלושה רבעים מכלל ההוצאות. הוצאות מדור כוללות את רכיב הארנונה שלגביו יש לייחס משמעות פחותה למגורי הילדים עם האם רק בחלק מן החודש, שהרי אי אפשר לגור בדירה קטנה בחלק מן החודש ולשלם ארנונה בהתאם ובדירה גדולה בחלקו האחר של החודש ולשלם בגינו בהתאם לגודל דירה זו. עם זאת גם כאן יש מקום להפחתה מסוימת מאחר שהדר בדירה גדולה נהנה ממנה ובעבור הנאתו זו מוכן הוא לשלם גם את המחיר של ארנונה גבוהה (אף שלא בהכרח יש יחס ישיר בין גודל הדירה לגודל הנאתו של הדר בה מפעולות העירייה שבעבורן משולמת הארנונה), והרי הילדים (שהאב משלם על הנאתם מהדירה) נהנים ממנה רק חלק מן החודש ואילו האם – בכולו, וכמו כן יש מקום להפחתה שמדובר בדירה גדולה שהיא בעליל יותר מ'כדי צורכם'. רכיבים אחרים של הוצאות אחזקת המדור נגזרים באופן ישיר יותר מהשימוש בפועל – כך חשמל, גז, מים וכו' (אף שגם בהם יש מרכיב קבוע שאינו תלוי במספר ימי השימוש ואף לא במניין המשתמשים). גם בהוצאות אלה אין אפשרות לכמת במדויק את חלקו של כל אחד מהמשתמשים – האם וכל ילד – גם בימים שבהם משתמשים כולם בנכס או את מידת הצורך בשימוש זה (שממנו נגזר חיוב האב 'כפי צורכם') ולכן גם כאן הנוהג המקובל הוא אותו 'דין כעין פשרה' האמור לעיל של חיוב במחצית העלויות בלבד בגין שלושה ילדים הדרים עם האם בקביעות, ושעה שהילדים דרים עם האם רק במחצית הימים יש לחייב את האב ברבע העלות.

נוכח האמור יש להשית על האב שליש מעלות הארנונה ורבע מיתר הוצאות אחזקת המדור – מים, חשמל, גז וכיוצא באלה. רצוי שהצדדים יידברו ביניהם בסיוע באי כוחם, יבחנו את העלויות הממוצעות ויגיעו להסכמה על סכום מוגדר וקבוע בגינן (לרבות בדבר אפשרות עדכון הסכום בהתאם לעליית המחירים המתרחשת כיום כמעט בכל תחום או לירידה עתידית שלהם). ככל שלא ישכילו ויצליחו לעשות זאת – יגישו בקשות מתאימות לבית הדין האזורי שייתן הוראות מעשיות לאחר הברור

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

העובדתי ובהתאם לעקרונות שקבענו כאן. לכאורה יפה. מעשית, מדוע האב צריך במקרה זה לשלם מדור? לשלם אחזקת מדור? אבל שוב, הרבני הגדול הבין שאין לא ברירה והוא מוצא את הדרך שלו לשנות קצת מהמקובל עד היום. האם עכשיו יוכלו לטעון שהם עובדים לפי 919/15? שאלה טובה.

נעיר כי בסוף דברי המשיב נטען, כמצוטט מעלה, כי נכון הוא לספק את מדור הילדים כל ימות השבוע בביתו שלו. טענה זו היא לכאורה בבחינת טענת "אם הוא אצלי אתן לו מזונות ואם אינו אצלי לא אתן לו מזונות", שטענה היא מן הדין. אולם כוחה של טענה זו יפה רק כל עוד מן הדין יש מקום להורות כי הילד יהיה בבית האב דרך קבע, וכך היא טובתו, והאב אכן נכון לכך. **צודקים כמובן.** כשכך הם הדברים יכול האב לטעון כי אם הילד או האם מונעים את מימוש טובת הילד והדין אין מקום להוציא מן האב מזונות (או דמי מדור) לשם מימון ההתנהלות המנוגדת לדין ולטובת הילד. בענייננו נקבעה משמורת משותפת, וחזקה – כל עוד לא הוכח אחרת – כי נקבע כי טובת הילדים דורשת זאת, הדברים אמורים אף שעה שמדובר בכך, שמעיקר הדין כשהוא גדול מבן שש מקומו בבית אביו **הזוי** ⊗, שגם לגביו אם נקבע, ומן הסתם על בסיס הסכמות או חוות דעת מקצועיות, כי טובתו להיות בבית האם, או במשמורת משותפת כבנדוננו, אין מקום להעלאת הדרישה כי ידור בבית האב בלבד. על אחת כמה וכמה בנדון דנן שבו הילדים המדוברים הם ילדות, בנות, שהרי עיקר הדין הוא "הבת אצל האם לעולם" **הזוי** ⊗, ועל הטוען כי טובתה היא להיות אצל האב דרך קבע מוטל נטל כבד של שכנוע בית הדין בכך. בנסיבות אלה אין מקום להעלאת הטענה שמעלה האב – טענה שמשמעותה היא כי יש לפוטרו ממדור הילדים היות שמוכן הוא לספקו בדרך אחרת, דרך שאינה עולה בקנה אחד עם טובתם של הילדים – אינה טענה.

יא. פסק הדין ממשיך:

שני ההורים יישאו בהוצאות חינוך, הוצאות רפואיות שאינן מכוסות בביטוח הבריאות בחלקים שווים בכפוף לחוות דעת מומחה או רופא המשפחה. הוצאות חינוך יהיו בעלות מינימאלית של חוג אחד בעלות מתנ"ס לכל ילד.

בנוגע למתנות לחברי הכיתה כל צד ישא בעלות המתנות על פי רצונו בעת שהותו של הילד אצל אותו ההורה.

בנוגע לכך טוען האב:

בית הדין [...] התעלם מההחזרים הניתנים למשיבה [...] בגין הקייטנות והצהרונים [...] וחייב את המערער להשיב מחציתם לידי המשיבה ללא ניכוי ההחזרים באופן המהווה עשיית עושר ולא כדין [...] פסיקה לפיה על המערער לשלם מחצית ההוצאות ללא קיזוז הטבות אלו, יגרום לכך כי המערער ישלם לידי המשיבה (שכגדה בו, ואינה זכאית כלל ועיקר למזונות) בגין הוצאה שלא קיימת בפועל אלא בגינה ניתן החזר [...] עשיית עושר ולא במשפט וחוסר תום לב מוחלט.

זאת ועוד הדבר מנוגד להלכה, שכן נוכח העובדה שההוצאה בגין הילדים ממומנת, לילדים יש משלהם ועל כן כאמור הם אינם זכאים לצדקה. **צודק האב. אבל האם פורשת בקרוב לפנסיה מהצבא.**

יב. טרם נמשיך בדברינו אנו מוצאים לנכון לגנות את דברי האב שבתוך טענותיו בעניין מזונות הילדים מצא לנכון להשחיל את האמירה כי האם "כגדה בו ואינה זכאית כלל ועיקר למזונות". איננו יודעים אם העובדה היא כנטען אם לאו, ואיננו רוצים לדעת זאת **יפה מאוד!!!**

אין אנו טהרנים ולא 'יפי נפש', חלק מהותי מעבודתנו בדוננו בסכסוכים שבין איש לאשתו עוסק גם בדברים שהנפש היפה בוחלת בהם, ברם עיסוקנו בעניינים אלה הוא ככל שיש להם נפקות לעניין הנדון לפנינו, כך למשל לעניין הגירושין, הכתובה או מזונות אישה ובנסיבות מסוימות גם לעניין 'מועד הקרע' בזיקה לחלוקת הרכוש וכדומה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אולם לא כך כשדנים או בעניין שאין לבגידה שהייתה או שלא הייתה זיקה אליו, וכזה הוא עניין מזונות הילדים – והאמירה בעניין זה "אינה זכאית למזונות" היא במקרה 'הטוב' טעות גסה ועירוב פרשיות בין מזונות אישה למזונות ילדים, ובמקרה הפחות טוב מניפולציה זולה – כשדנים או בעניין זה אין כל מקום להעלות טענות שלא ממין העניין שכל תכליתן היא מניפולציה כאמור, ניסיון להטעיה, להשחרת פני היריב (האם במקרה זה) שלא לצורך או ניסיון חסר תוחלת וסיכוי להטות את המשפט מתוך תקוות שווא שדעתנו השלילית על בן זוג הבוגד ברעהו תגרום לנו שלא לעשות צדק עם מי שנטען נגדו כי כך עשה ולהטות את דינו באופן של שלילת זכויות שלהן הוא זכאי ללא קשר למעשים הנטענים נגדו. **יפ!**

התנהלות כזו – לא יכרנה מקומה בין כותלי בית הדין, או לא נתחשב בטענה ממין זה, ומאחר שאין לנו צורך בכך אין לנו מעוניינים אף בבירורה ואיננו רוצים לדעת הכך היה או לא כך, שכן בהעדר צורך אין בדבר אלא משום 'לשון הרע' לשמה ושלא לצורך (אף אם אמת הדבר, אם אינו אמת – אין זו רק לשון הרע אלא אף הוצאת שם רע).

יג. ולגופו של עניין, האם משיבה:

ההטבות הניתנות למשיבה ממקום עבודתה, הינן שייכות לה בלבד, ואין מדובר בהטבות המחוייבות על פי חוק בתשלום, אלא ברצונו הטוב של המעביד נותן הוא הטבה לעובדת בלבד ולא לילדים.

לפיכך, כל טענות המערער בדבר הטבות הניתנות למשיבה ממעבידה אין להם כל מקום, בפרט שלא נטענו בבית הדין האזורי ועל כן על פי הדין אין לו זכות ערעור על כך.

בכל מקרה, המעביד אינו נותן למשיבה החזר עבור צהרונים.

לעמדת האם טועה.

בסוגיית ההטבות וההחזרים המחלוקת שבין הצדדים היא כפולה, מחלוקת עובדתית – אם האם זכאית להחזר בגין צהרונים או לא ומחלוקת משפטית והלכתית. **אכן.**

הבירור העובדתי – מקומו בערכאה קמא. אף כשהערכאה הדיונית קבעה קביעות עובדתיות מפורשות ממעט ערכאת הערעור להתערב בהללו ואינה עושה כן אלא במקרה של טעות הנראית לעין. וככל שטענות עובדתיות לא התבררו בה כלל, ולדברי האם (שלא נסתרו) אף לא נטענו – רשאי הצד המעוניין להגיש בקשה מתאימה לאותה ערכאה, אך אין מקום לקיום דיון זה במסגרת הליכי הערעור. נעיר גם כי למעשה לא רק שטענות אלה לא נדונו בבית הדין קמא אלא שלכאורה אין בדבריו אף הכרעה אופרטיבית שמשמעותה המעשית היא שכביכול נדחו טענות אלה. האזכור היחיד של צהרונים בכל פסק דינו של בית דין קמא הוא בדברי הדיין שבדעת המיעוט המציין את התוצאה שתהיה (לשיטתו) אם יחויב האב בדמי המזונות הראויים ובנוסף לכך יישא בעלות הצהרונים וכו'. פסיקה למעשה המטילה על האב עלויות אלה בכלל, לא מצאנו בפסק הדין, ולא כל שכן (גם אם נניח שמוכן לכול שהללו כלולות בהוצאות החינוך שלגביהן נאמר כי הצדדים יישאו בהן בחלקים שווים) שלא מצאנו קביעה שלפיה חישוב ההוצאה יהיה ללא ניכוי ההחזרים.

לפיכך לא נקבע כאן קביעות אופרטיביות לעניין זה, אך לאמירה עקרונית יש אכן מקום. **יפה מאוד!!**

ברובד העקרוני נאמר כי ככל שהעובדות הן כטענת האב יש מקום לבחון את טענתו, בחינה שתיעשה בבית הדין האזורי לאחר שיוצגו לפניו בקשות מתאימות ויוכחו העובדות הרלוונטיות. מכל מקום נעיר כי גם ככל שיתברר שהעובדות הן כנטען לא בהכרח שתקבל טענת האב, אף שיש מקום, כאמור לבחון אותה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לעניין זה נאמר כי אין ספק שאין האם רשאית לעשות עושר ולא במשפט. אם מקבלת האם החזר בעבור צהרונים ואילו האב הוא שמממן את עלותם, ודאי שיש לנכות את החזר מחיובו של האב. **כל הכבוד!! חשוב.** אין לעניין זה מקום לטענה כי מדובר בהטבה השייכת לאם, שכן אין היא נדרשת להעביר לאב הטבה השייכת לה אלא שאינה רשאית לתבוע ולקבל ממנו תשלום בעבור הצהרונים שכן אין כאן הוצאה אמיתית המצדיקה את חיובו של האב בה, שהרי החזר בגין צהרונים ניתן רק כאשר אכן ישנה הוצאה על צהרונים ומכאן שההוצאה האמורה מייצרת הכנסה מקבילה ואינה הוצאה 'אמיתית' ולחילופין יש לראותה כהוצאה המשולמת על ידי עצמה או על ידי הילדים עצמם (על ידי עצם שהייתם בצהרון) כביכול (גם אם טכנית באמצעות תשלום לאימם) ולפטור את האב משתשלום עליה שכן לעניינה יש להם משלהם. **כל הכבוד!!**

מצב שבו תקבל האם החזר בעבור הצהרונים ובמקביל תתבע מן האב לשלם עליהם הוא אכן עשיית עושר ולא במשפט במלוא מובנו של מונח זה, ואין ספק כי במצב כזה שבו נדרש האב לשלם בעבור הוצאות שלא היו או שהיו והוחזרו, מצדיק את דרישתו להשיב לו תשלום זה שאינו כדין. **יופי!** בהקשר זה צודקת, כאמור, טענת האב כי החזר ספציפי לעניין זה מצדיק את ראיית הילדים, לעניין זה, כמי שיש להם משלהם, ושולל את האפשרות לחייב בהוצאה זו מדין צדקה.

אולם בהנחה שהצדדים אכן אמורים לשאת בעלת הצהרונים בחלקים שווים הרי שאם אין ההחזרים עולים אלא כדי חלקה של האם בעלות הצהרונים או כדי חלק מחלקה, יש לכאורה צדק בטענתה שלה, שהרי אין היא תובעת מהאב תשלום בגין חלקה זה והחלטתו של המעסיק שלה לשלם במקומה את חלקה או חלק מחלקה – אינה מזכה את האב במאומה.

רק ככל שההחזרים עולים על חלקה של האם ומכסים גם חלק מחלקו של האב בעלות הצהרונים אכן קמה לכאורה טענה של עשיית עושר שלא במשפט, אלא שגם אם כך הדבר יש לבחון אם הדבר מקים לאב טענה כלשהי או שאינו מקים לו אותה אלא לאחריים. ונבאר:

את חלוקת עלות הצהרונים בין הצדדים שבנדוננו אפשר להבין בשתי דרכים.

דרך אחת היא: מאחר שהמשמורת מתחלקת בין הצדדים בחלקים שווים, ומאחר ששניהם עובדים, יש להניח שהצורך בצהרונים הוא צורך משותף – כל אחד מהצדדים זקוק לשהיית הילדים בצהרון בימים שבהם אמורים הם לשהות בביתו, עד סיום יום העבודה – ועל כן הנטל מחולק בין שניהם.

לגישה זו חלקו של האב בעלות הצהרון הוא תשלום לצהרון בעבור שהיית הילדים בו בימים שבהם נזקק לכך האב, גם אם טכנית מתבצע התשלום בדרך של תשלום מלוא העלות לצהרון על ידי האם ותשלום של האב לידיה שלה. אם כך הדבר הרי כשהאם מקבלת החזר של עלות הצהרון מן המעסיק שלה, אם אכן היא מקבלת אותו, ואם אכן החזר זה מכסה את כל חלקה ובנוסף לכך חלק מחלקו של האב, משמע שהמעסיק משלם למעשה בגין שהייתה הילדים בצהרון בימים שבהם מדובר בשירות שאותו מקבל האב מן הצהרון, ולא האם, ובהחזר הוצאות שמחזיר המעסיק לאם כביכול בין הוצאות שכלל אינן הוצאותיה אלא הוצאותיו של האב (גם אם טכנית כאמור ייתכן שהללו משולמות דרכה). ספק רב אם מעסיק סביר אכן מסכים לשלם לאם בעבור הוצאות שמוציא האב לצרכיו שלו, וייתכן מאוד שאם אכן יש תשלום כזה הרי שהוא נובע מהטעייה של האם את מעסיקה כביכול היא נושאת בעלות הצהרון. אם כך הדבר יש עילת תביעה נגדה, אולם לא מדובר בעילת תביעה של האב נגדה אלא בעילת תביעה של המעסיק.

ייתכן כמובן שמהות הסכמתו של המעסיק לתשלום היא להחזיר למי שמשלם בעבור צהרון לילדי העובדים בין שהמשלם הוא העובד עצמו ובין שהוא אחר, בין שהצהרון נחוץ לעובד ובין שהוא נחוץ לאותו אחר – הסכמה שמשמעה במקרה כזה הסכמה לשלם לאב את הוצאותיו, וככל שכך הדבר הרי שאם אכן נוטלת האם את החזר, כביכול היא המשלמת בעוד בפועל האב הוא

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

המשלם, קמה לאב עילת תביעה נגדה. אלא שספק בעינינו אם יש מעסיק שיש לו נכונות כזו, וודאי שטענה שלפיה כך יש לפרש את התנהלותו של המעסיק מצריכה ראייה.

דרך שנייה היא: הצהרון משולם בידי האם והוא צורך שלה בשל היות הילדים במשמורתה המלאה, במקרים מסוימים, או החלקית, כבענייננו, בלי לבחון אם אכן מדובר גם בצורך של האב, ואף על פי כן נושא האב בתשלום בגינו מאחר שהאב הוא החייב, מן הדין, בכל צורכי ילדיו; האם רשאית לעבוד לצורכה שלה ואינה חייבת לשמור על הילדים בעבור האב, החייב בכל צורכיהם, על חשבון זמנה שלה ועל חשבון יכולתה לעבוד, וכדי לממש את זכותה זו רשאית היא גם להחזיק את הילדים בצהרון על חשבון האב החייב בשמירתם (אלא אם יאמר כי אכן נכון הוא להחזיק את הילדים בביתו בשעות אלה). לדרך זו חיובו של האב רק בחלק מעלות הצהרון ולא בכולה, אם אכן הוא מחויב רק בחלק, נובע או מגישה המטילה על האם – למרות האמור – חלק מצורכי הילדים, או כפי שנכתב בפסקי דין שונים של בית דין זה גם בנוגע להוצאות חינוך והוצאות רפואיות אחרות, מ'דין כעין פשרה' שתכליתו למנוע ולחסוך את הצורך בדיוני הוכחות בשאלת מידת הצורך בהוצאה (לענייננו: בצהרון) ובטענות אפשריות של האב כי מדובר בהוצאה מיותרת, כי יש חלופות זולות וכו'.

לדרך זו ובמקרים שבהם העובדות בנוגע לצורך בצהרון יכולות להתפרש על פיה, הרי שברובד הישיר הצהרון הוא צורך של האם, צורך המצוי במישור של היחסים בין החזקתה את הילדים בפועל (בכל הזמן או בחלקו) לבין הצורך שלה לעבוד, האב חייב בתשלום בגינו משום שצורך זה נובע מצורכי הילדים שהוא חייב בהם, אולם המעסיק המשלם החזרים בגין הצהרון אינו מתעניין כמובן בשאלת חובותיו של האב לילדיו לעומת חובותיה של האם – בראייתו ובמישור של היחסים בינו לבין האם מדובר בהחזר של הוצאות שמוציאה היא בפועל כדי שתוכל להתמיד בעבודתה, ולכן המעסיק במקרה כזה לא יטען נגד האם כי עשתה עושר ולא במשפט משקיבלה ממנו החזר זה במקביל לתשלומי האב, ואילו לאב אכן תקום עילה לתביעה נגד האם, שהרי אף שרשאית היא לשלוח את הילדים לצהרון ולגבות ממנו את התשלום בעבור כך – אם שליחת הילדים לצהרון לא הייתה כרוכה בהוצאה או הניבה הכנסה שהיא תוצאה ישירה שלה (היינו החזר העלות, להבדיל משכר העבודה בעותו זמן) ושיש לראותה בפועל כמקזזת את ההוצאה, מסתבר שאין עילה לדרוש מהאב לשלם בעבורה, ועל כן אם נושא הוא בכל העלות ודאי שיש לקזז את החזר מן העלות, ואם נושא הוא בחלקה בלבד הרי שיש לשקול איזה חלק יש לקזז נוכח הקטנת העלות הכוללת מחד גיסא אך בהתחשב גם באמור לעיל שמעיקר הדין ייתכן שהיה על האב לשאת בעלות (העלות הכוללת הנוותרת לאחר החזר ההוצאות) לבדו, והחלוקה בינו לבין האם אינה מעיקר הדין.

ככל שעומד האב על טענותיו לעניין זה, וככל שסבור הוא כי נוכח העובדות מחד גיסא ונוכח העקרונות שהבהרנו מאידך גיסא אכן זכאי הוא להחזר או זיכוי בגין החזרים שמקבלת האם – יעתור לבית דין קמא למען יקיים זה את הבירור העובדתי, שהוא מתפקידו כאמור לעיל, וככל שימצא זה כי האם מקבלת החזרים יקבע בהתאם לגובה החזרים ולעקרונות שהובהרו לעיל אם זכאי האב לקבל דבר מה מהם ואם כן, מהו שיעורו.

יד. גם לאם מצידה יש טענות כלפי פסיקת בית הדין בסוגיית החינוך, ההוצאות הרפואיות וכו'. ואלה טענותיה:

חינוך

על פי הדין חיוב האב בתשלום הוצאות החינוך לילדיו מוטלות עליו במלואם. כב' בית הדין האזורי התבקש לחייב את האב בתשלום כל הוצאות החינוך במלואם, כולל רכישת ספרי לימוד ועזרי לימוד, תשלומים למוסדות החינוך, וקייטנות.

רפואה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

על פי הדין חיובו של האב בתשלום הוצאות הרפואה של הילדים מוטלות עליו במלואם. כב' בית הדין האזורי התבקש לחייב את האב בתשלום כל הוצאות הרפואה של שלושת הילדים, כולל תשלום ביטוח בריאות, היטל ביקור רופא, רכישת תרופות.

הבהרנו לעיל את שהובהר בפסקי דין רבים כי אף שמעיקר הדין הוצאות החינוך והרפואה של הילדים מוטלות במלואן על האב, בפועל מנהג בתי הדין הוא להשית עליו 'מחציות' בלבד, כ'דין כעין פשרה' שנועד לחסוך את הצורך לקיים דיון בנוגע לכל הוצאה והוצאה אם הכרחית היא (ואז חייב האב במלואה) או אינה הכרחית (ואז מן הדין פטור הוא ממנה כליל ואם תרצה בה האם – תישא לבדה בנטל), דיון שלא תמיד אפשר יהיה להגיע בו למסקנה ודאית (ולעיתים אם זו לא תתאפשר יודקק בית הדין אז לנהוג בדרך זו של 'דין כעין פשרה'), וגם אם יתאפשר הדבר – יצא שכרו בהפסדו בהיבט של הטורח וההוצאות הכרוכים בו ובהיבט של עיכוב התשלום עד לאחריו. **כך אכן מקובל ברבני. במשפחה מקובל גם כן, אך מהסיבה שהגיוני שכל הורה ישלם מחצית מההוצאות המשתנות...ולעיתים לפי יחס שר ההורים.**

לפיכך כדין וכראוי נהג בית הדין קמא שפסק בדרך זו. אכן אם תעמוד האם על דרישתה להשית על האב את כל שמחויב הוא בו מן הדין, תוך שהיא מביאה בחשבון כי ממה שאינו מחויב מן הדין לא ישלם מאומה (ולא שממה שאינו מחויב ישלם מחצית ואת שמחויב הוא בו ישלם במלואו) ואת הצורך להוכיח את נחיצותה של כל הוצאה – תהיה רשאית להגיש לבית הדין קמא בקשה שלפיה יבוטלו הוראות אלה בדבר ה'מחציות' ובמקומן ידון בית הדין בכל הוצאה מהוצאות החינוך והרפואה לגופה. **סתם יגרום למריבות מיותרות.**

טו. האם ממשיכה וטוענת לחיובים נוספים שהיה על בית הדין להשית על האב, לשיטתה, ובראשם **"ביגוד": זה מעניין!**

המשיב הודה בפני כבוד בית הדין האזורי בחקירתו כי עלות הביגוד לשלושת הילדים לחודש מסתכמת בסך של 1,000 ש"ח, ראה שורות 440–441:

בית הדין: כמה הם צריכים לביגוד?
ת: 1,000 שקל לשלושתם בחודש.

לאור הודאת המשיב בפני בית הדין, התבקש בית הדין האזורי לחייב את האב לשלם לאם לפחות את הסך של 1,000 ש"ח לחודש עבור הוצאות ביגוד לילדים. **בנוסף למזונות? מוזר.**

האב טוען בתגובתו לערעור כי הוא רוכש לילדים את הביגוד, בזמנים שהם עימו, בעין. אפשר שהאם מכחישה זאת, אך ככל שמבקשת היא להסתמך על דברי האב עצמו בנוגע לעלויות הביגוד – ולא על הוכחות לטענות בעניין זה – קשה להצדיק דרישה כזו הבאה בד בבד עם הדרישה שלא לקבל את טענתו כי הוא רוכש את הביגוד לילדים בעין. הפה שאסר הוא הפה שהתיר.

אם מבקשת האם לטעון כי אכן האב אינו רוכש לילדים את הביגוד וכי יש לחייבו משום כך לשלם לה בעבור רכישת ביגוד, עליה במקביל להוכיח את העלויות ולא להסתמך על דברי האב עצמו בבית דין קמא. **אכן** ובין כך ובין כך: המקום לדיון בטענות אלה הוא בבית דין קמא שטרם אמר את דברו המפורש בעניינן ואין אנו יודעים אם הביא את האמור בחשבון או לא – ושמה סבר כי אין לסמוך על דברי האב לא בנוגע לעלות ולא בנוגע לביצוע הקנייה בפועל אלא שהסכום שפסק מספיק גם לביגוד (לפחות ברמה שבה יש לחייב את האב מן הדין, גם אם בפועל הוציא בעבר סכומים גדולים ונכבדים מאלה למטרה זו, או שסבר כי ככל שנדרש מעבר לכך, לצורכי ביגוד, יש להשית את היתרה על האם מדיני צדקה, אף שעיקר החיוב אף מדיני צדקה הוא על האב), ולא בערכאת הערעור. **אז אין לנו תשובה עקרונית לנושא הביגוד. חבל. לא מכיר פסיקה, ברבני או במשפחה, בנושא הביגוד. נושא זה, בעיקר בתחילת הדרך, גורם למריבות רבות בין ההורים.**

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

טז. הסעיף הבא בטעות האם מוגדר "תקשורת":

המשיב הסכים בפני כב' בית הדין האזורי לשלם את עלויות התקשורת החודשיות לילדים, בסך של 40 ש"ח לכל ילד, וסה"כ 120 ש"ח לשלושת הילדים. ראה פרוטוקול מיום 11.3.21 שורות 442-443. כב' בית הדין האזורי התבקש לחייבו בכך. בפועל, הסכמה זו לא קיבלה כל ביטוי בפסק הדין.

בכתב התשובה לערעור לא השיב האב לטענה זו. אולם גם ללא תשובתו יש לדחות את הטענה מן הטעם הפשוט שלאחר העיון בפרוטוקול האמור אין אנו יכולים לקבוע שהסכמה זו הייתה סופית ובלתי-תלויה בשאר העניינים, וייתכן שלא הייתה אלא מתוך מגמה להגיע להסכמות כוללות בנוגע למזונות (ואולי לא רק בנוגע לכך), מה שלא אירע לבסוף, ובכל מקרה לא התקבלה בקניין ועל כן אינה מחייבת, הלכתית, מצד עצמה. ככל שסבורה הייתה האם כי יש לחייב את האב בתשלום זה מן הדין ושלא מכוח הסכמתו היה עליה לטעון זאת בבית דין קמא (וככל שלא טענה זאת משום שסברה שדי בהסכמה האמורה – רשאית היא לעתור לכך עתה, אולם ערכאת הערעור אינה המקום לדיון בטענות שלא נדונו בערכאה קמא).

יז. טענה נוספת של האם עוסקת בשתי סוגיות – "חוגים והוצאות מתנות לימי הולדת":

המערערת ביקשה מכבוד בית הדין האזורי לחייב את המשיב בתשלום עלויות החוגים לילדים. **במלוא העלויות? הזוי.**

כל אחד מהילדים משתתף בשני חוגים, ראה החלטת בית הדין האזורי למזונות זמניים מיום ב' סיוון תש"פ, 25.5.2020. בית הדין האזורי לא נימק מה גרם לו לשנות מהחלטתו למזונות זמניים כאשר החיוב היה על שני חוגים ולהפחיתם לחוג אחד.

כמו כן הוברר לכבוד בית הדין האזורי כי ישנה הוצאה של 50 ש"ח לכל ילד בכל חודש, עבור רכישת מתנות ימי הולדת באופן קבוצתי על ידי מוסדות הלימוד, ובסך הכול 150 ש"ח לחודש עבור שלושת הילדים, ראה פרוטוקול הדיון מיום 11.3.21 שורות 447-450.

לעניין החוגים: הטענה בדבר חוסר ההנמקה – אינה טענה, אין בית הדין צריך לנמק ספציפית לגבי החוגים אם נימק נימוק כללי היפה גם לעניינם. במישור הכללי נימק בית הדין את עמדתו שלפיה בנסיבות תיק זה יש להעמיד את חיובי האב על הרף המינימלי או קרוב לו. נימוק זה המבוסס על היות המשמורת משותפת ועל בחינת יכולותיהם של שני הצדדים, ולכאורה על גישה הרואה בחיובים שמעבר למינימום 'צדקה' שיש להשיתה גם על האם אם בעלת יכולת היא, או על כל פנים שלא להשיתה על האב אלא להתחשב ביכולות האם לעת השתתף החיוב על האב (והאם תשלם את החסר, שאינו הכרחי, לפי רצונה) – הוא נימוק שיש מקום לעיין בו, ולהלן עוד נדון בו.

עם זאת נעיר כבר עתה כי כפי שכתבנו לעיל ובמקומות אחרים מנהג ה'מחציות' הוא מעין פשרה, ולא דווקא חלוקה המתבססת על השתתף חלק מחיובי ה'צדקה' על האם (ועל כן מקובל הוא גם אצל מי שאינם גורסים חלוקה זו של חיובי ה'צדקה' ואף ללא בחינה אם אכן יכולות הצדדים דומות הן).

לענייננו ייתכן שיש כאן מעין פשרה על פשרה, שהרי אם חוג אחד נחשב הוצאה הכרחית (כחברה זו או אחרת) יש להשיתו על האב, ואם הטענה היא כי שניים הם ההכרח – טענה הנשענת על הנורמה בהסכמים רבים ואף על ההחלטה למזונות זמניים שניתנה בתיק זה – והאב חולק על טענה זו, הרי שתשלום חוג אחד או מחצית מעלותם של שניים יכול להיחשב כפשרה זו או כקבלת הטענה שמדובר בצדקה החורגת מן ההכרח אלא שיש מקום לחייב בה ב'אמיד' וכי חיוב זה יכול להיות מושת גם על האם, ברם הקביעה כי האב יישא רק במחצית עלותו של חוג אחד כמוה כקביעה שההוצאה על יותר מחוג אחד ודאי אינה הכרחית, וזו שעל חוג אחד היא ספק שיש לפשר בו כעין

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האמור. יש מקום להשיג על כך, אולם אין מקום לקביעה כי מדובר בטעות הנראית לעין בשיקול הדעת המצדיקה את התערבותה של ערכאת הערעור.

גם כאן נאמר כי ככל שסבורה האם כי אפשר להוכיח ולשכנע את בית הדין כי שני חוגים הם הכרח או כי חוג אחד לפחות הוא הכרח גמור שיש להשיתו במלואו על האב – ייתכן שרשאת היא לבקש מבית הדין לדון בכך ולא לנקוט 'פשרות' מעין הנ"ל (ובאומרו כי רשאת היא לעשות כך אין משום המלצה כי כך תעשה או הבעת עמדה לגבי סיכוייו של הליך כזה ומידת התבונה בנקיטתו), אך מקומה של טענה זו הוא בבית דין קמא, וככל שמצויים אנו עדיין בתחומן של 'פשרות' שנפסקות ללא דיון בשאלה זו, הרי שכאמור אי אפשר לקבוע כי מדובר בטעות הנראית לעין.

בין כך ובין כך, האב מצידו הבהיר בתשובתו לערעורה של האם כי הערעור בסוגיה זו מיותר שכן נכון הוא להשתתף עימה בעלויות חוג נוסף.

אנו מברכים על נכונות זו. מכל מקום מאחר שלא מדובר בהתחייבות בקניין לא ניתן לה ביטוי מחייב בפסק דיננו (וכשם שסבורים אנו שמטעם זה עצמו, בין השאר, צדק בית הדין קמא כשלא חייב את האב בפסק דינו בסעיף ה"תקשורת" הנ"ל וכפי שייאמר להלן גם לגבי ביטוח הבריאות הפרטי, אף שהאב כתב שיסכים להשתתף בהם, וייתכן כי עדיין מסכים הוא לכך).

לעניין המתנות: עשינו 'כבקשת' האם וראינו את פרוטוקול הדיון. לא מצאנו שם ביסוס לאמירה כי הוברר לבית הדין כי ישנה הוצאה כנטען בנוגע למתנות. כל שיש שם הוא אמירה מפיה שלה כי כך הדבר, ואף זאת לא כמתואר בדבריה עתה – רכישה קבוצתית מאורגנת על ידי מוסדות הלימוד אלא "מוציאים בערך" "באזור" וכו' – בהעדר ודאות בנוגע להוצאות האמורות ולהכרח שבהן, צדק בית הדין כי לא השית חיוב בגינן על האב אלא קבע כי כל הורה ישלם על פי רצונו ובעת שהות הילדים עימו – לשון המורה גם כי אכן בית הדין לא הבין את המצב באורח המתואר של רכישה מאורגנת ובסכומים מוגדרים וקבועים. נציין כי אכן גם מידת ההכרח בהוצאה שונה בין רכישה מאורגנת על ידי מוסדות הלימוד, המעמידה תלמיד שאינו משתתף בה או המשתתף בה בסכום פחות מהסכום האחיד שנקבע במצב חברתי בעייתי מאוד, לבין מתנות שנותנים ילדים לחבריהם באופן בלתי מאורגן. אם ביקשה האם לטעון ואף להוכיח כי אכן מדובר בהוצאה קבועה והכרחית כפי שהיא טוענת עתה, שלא כמשתמע מדבריה לפרוטוקול האמור, היה עליה לעשות זאת בערכאה הדינית ולא בערכאת הערעור.

יח. אחרונת הטענות של האם לעניין מרכיבים נוספים שהיו צריכים, לטעמה, להיכלל בחיובי האב היא "ביטוח בריאות פרטי – הפניקס":

המשיב הסכים בפני כב' בית הדין האזורי לשלם את עלות הביטוח הרפואי הפרטי בחברת הפניקס בסך של 100 ש"ח לחודש, ראה פרוטוקול [...] הסכמה זו לא קיבלה כל ביטוי בפסק הדין.

גם טענה זו נדחית מאותה עילה שבשלה דחינו את הטיעון בסעיף "תקשורת".

יט. מכאן עוברות טענות האם מן המישור של טענות על סעיפי חיוב ספציפיים אל זה של טענות רחבות ועקרוניות:

חיוב האב במזונות הילדים החל מיום התביעה

בית הדין האזורי התבקש לחייב את האב בתשלום כל החיובים וההוצאות המבוקשים לעיל, החל מיום הגשת התביעה בפני בית הדין האזורי, כלומר, יום הגשת הבקשה לשוב סכסוך. כמתבקש על פי הדין. האב יוכל לקזז תשלומים ששילם בפועל עבור הוצאות אלה, כנגד המצאת קבלות כדין. בפועל, פסק בית הדין את דמי המזונות רק החל מחודש אוגוסט 2021 ולא מיום הגשת התביעה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אמנם בעבר ניתנה ביום ב' סיון תש"פ, 25.5.2020, החלטה למזונות זמניים כאשר התגוררו הצדדים ביחד, אולם ההחלטה למזונות זמניים גם היא אינה משקפת את פסיקת בתי הדין הרבניים ובפרט את פסיקת בית הדין הגדול. לפיכך, כדי לעשות צדק אמיתי עם האם שנשאה גם היא בעול דמי המזונות של הילדים עת התגוררו הצדדים יחדיו, יש לפסוק את דמי המזונות רטרואקטיבית מיום הגשת התביעה, ובמקביל לאפשר למשיב לקזז את התשלומים ששילם.

לעניינה של טענה זו נבהיר: מן הדין אכן יש הצדקה לפסיקת מזונות רטרואקטיבית מיום הגשת התביעה, אלא שכך בהעדר פסיקת ותשלומי מזונות עד הפסיקה הסופית, ולא כך בענייננו שבו פסק בית הדין קמא מזונות זמניים זמן רב טרם פסיקת אלה הקבועים, וכאמור גם בדברי המערערת עצמה. המשיב בתשובתו לערעור טוען כי אכן בהתאם לפסיקה זו נהג ומזכיר גם – עובדה שכמדומה שאינה שנויה במחלוקת – כי עד גירושי הצדדים ביולי 2021 גרו הם וילדיהם יחד. לעניין זה עולות לכאורה שתי תשובות מדברי המערערת: האחת היא כי גם הפסיקה הזמנית הייתה ברף נמוך מן הראוי, והאחרת כי את ששילם המשיב בפועל אכן יש לקזז אך לשם כך עליו להציג קבלות.

אין אנו מקבלים את טענותיה אלה של המערערת:

המזונות הזמניים עמדו על 2,550 ש"ח, בעבור כל ילד, סכום שאינו כולל מדור (שהרי הצדדים דרו בביתם) והוצאות חינוך ורפואה חריגות שלגביהן נקבע כי הצדדים יישאו בהן בחלקים שווים, כמו כן נקבע כי הוצאות שמרטפות ישלם האב לבדו כי ישלם 450 ש"ח בעבור חלקם של הקטינים בהוצאות אחזקת המדור ושאת יתר הוצאות אחזקת המדור ישלמו הצדדים (שדרו בו יחדיו אף הם אותה עת) בחלקים שווים. נקבע גם כי בנוגע להוצאות השוטפות ימציא האב לאם חשבוניות ופירוט מדי חודש בחודשו.

850 ש"ח למזונות ילד, צרכים שוטפים של מזונות (ואולי ביגוד) בלבד, הם אומנם סכום נמוך, אבל מאחר שבאותה עת אכן חיו הצדדים יחד ומאחר שלטענת האב הוא שביצע את עיקר הרכישות – ולא נטען כי הילדים רעבו ללחם באותה עת – אין אנו יכולים להוציא מכלל אפשרות כי אכן היו הוצאותיו של האב יתרות על הסכום שנקבע, גם אם ייתכן שלא היו 'צבועות' כמזונות ילדים. האב אכן לא המציא לכאורה פירוט וחשבוניות במידה שתניח את הדעת, וכבר אמרנו כי ייתכן שביקש ליצור רושם שדי לילדים בפחות מתוך מגמה להביא לפסיקה מזונות קבועים נמוכה. התנהלות כזו ראויה אומנם לביקורת ולגינוי, אבל לא די בהללו כדי להשית עליו תשלומים נוספים או לדרוש עתה את המצאת מלוא הקבלות והחשבוניות. נזכיר כי אין לפנינו גם הוכחה מה היו העלויות בפועל וכל שכן שאין לפנינו הוכחה כי האם שילמה את חלקן מכיסה. ההנחה כי העלויות בפועל היו גדולות יותר מתבססת על הסברה כי אכן אי אפשר לספק את כל צורכיהם של שלושה ילדים בסכום של 2,550 ש"ח. אולם בניגוד למצב שבו הילדים גרים עם האם והיא מספקת את צורכיהם, שבו די בהנחה בדבר העלות המסתברת של המזונות ובעובדה הידועה כי האם היא שרוכשת אותם כדי להגיע למסקנה כי על האב לשלם – במצב שבו הצדדים גרים יחד והאב אף רוכש בפועל מזון וביגוד, אין הסברה בדבר גובה העלויות מספיקה כדי לחייב את האב לשלם רטרואקטיבית, שהרי אין לנו כל מידע וראיה מי שילם בעבר את הפער שבין הסכום שנקבע לבין העלות המסתברת בפועל, ובמצב כזה טרם שיידרש האב להוכיח "פרעתני" על האם להוכיח "הלוויתני", כלומר: תחילה תוכיח האם כי הוציאה את ההוצאות – מה שאינו ידוע וממוחזק כפי שהוא כשהילדים גרים עימה והאב אינו גר עימם – ורק אחר כך יידרש האב להוכיח כי פרע או להפריך את ראיותיה של האם ולשכנע את בית הדין כי לא היא שהוציאה את ההוצאות אלא הוא (או כי הללו לא הוצאו כלל).

כ. טענה עקרונית נוספת של האם היא:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כמו כן, התבקש בית הדין האזורי להצמיד את כל החיובים למדד המחירים לצרכן, כפי שפוסקים כל בתי הדין הרבניים. לפיכך, טעה בית הדין האזורי בפסק הדין כשלא הצמיד את דמי המזונות למדד המחירים לצרכן.

לא מצאנו תשובה לטענה הגיונית זו בדברי האב. הטענה מסתברת היא ולטעמנו ייתכן שאף בית הדין קמא, שלא קבע מפורשות את אי ההצמדה, לא 'טעה' בענין זה במובן האמיתי והמהותי ולא התכוון שלא להצמיד את חיוב המזונות, אלא 'טעה' במובן של 'טעות סופר' והשמטה בלבד. סביר בעינינו כי לו הייתה האם מבקשת מבית הדין קמא בעצמו הבהרה או השלמת פסק דין בעניין היה זה נעדר לבקשתה. כך מקובל.

כך או כך מאחר שהטענה עצמה צודקת ומסתברת, ואף האב לא השיב נגדה מאומה, אנו מקבלים את טענת האם בעניין זה וקובעים כי החיוב יוצמד למדד (החלה מעת פסיקתו בבית הדין קמא) – בין שתהיה זו פרשנות לפסיקת בית הדין קמא, שנוטים אנו לסבור כי בעצמו התכוון לכך אלא ששכח לפרש, ובין שתהיה זו קבלת ערעור על פסיקתו אם נניח שלא לכך התכוון.

כא. החוליות הבאות בשרשרת הטענות בערעורי הצדדים עוסקות בשאלת גודל ההכנסות של כל אחד מהם ונגזרותיה של שאלה זו לעניין פסיקת המזונות.

האם האריכה לטעון ואנו נצטט כאן רק את המקצת, משום שלרוב הדברים אין נפקות לשיטנו:

טרם נדון בטענות ההלכתיות, נבדוק האם אכן העובדות הכתובות בפסק הדין עליהן ביסס בית הדין האזורי את תשתית פסק דינו, הינן נכונות [...]

גם אם סבור מי מבין דייני בית הדין האזורי, כי שני ההורים צריכים לשאת בחיוב מזונות הילדים וחיובם שווה כפי הרוח הנושבת מפסיקת בג"ץ, למצער, מחובתו של בית הדין בבואו לבדוק את יכולותיו הכלכליות של כל הורה, לבדוק מלבד הכנסתו השוטפת ממשכורתו החודשית גם את רכושו הנוסף [...]

ביטוי לחיוב האב במזונות ילדיו על פי רכושו ניתן בפס"ד של בית הדין הגדול בתיק 1076746/2, בהרכב הדיינים: הרב אליעזר איגרא, הרב אהרן כץ והרב שלמה שפירא [...]

החיוב הראשוני במזונות ובמדור הוא חיובו של האב, שיעור החיוב תלוי ביכולתו הכלכלית, בין מיכולת הבאה מהשתכרות בין מיכולת הבאה מרכוש. לפיכך אף אב שאינו יכול להשתכר, אך הוא בעל ממון – אין מקום לפוטרו מחובותיו. עם זאת אחרי מיצוי יכולות האב, יש מקום לחייב את האם מדיני צדקה (שנקבעו בשולחן ערוך יורה דעה, ולא מדיני המזונות שבאבן העזר, ואין כאן מקום להאריך).

עוד נפסק שם בפסק הדין:

על פי דין תורה האב חייב במדור ומזונות הילדים בין שחיובו מעיקר הדין ומכוח תקנות חז"ל ובין שהוא הכוח תקנות הרבנות הראשית, האם אינה חייבת לספק את צורכיהם על פי דין. עם זאת בתנאים מסוימים האם חייבת בדבר מדין צדקה. אך גם במקום שהחיוב מדין צדקה חיובו של האב קודם לחיובה של האם, ואין כאן מקום להאריך.

לאחר הקדמה זו העוסקת בפן העקרוני טענה האם את טענותיה לעניין הפער הקיים בענייננו בין רכושו של האב לרכושה שלה, אולם לא העתקנו את הדברים משום שלשיטתנו כאמור אין הם נצרכים. "אם סבור מי מבין דייני בית הדין האזורי, כי שני ההורים צריכים לשאת בחיוב מזונות הילדים וחיובם שווה כפי הרוח הנושבת מפסיקת בג"ץ" הרי שמדובר בדיין שבדעת המיעוט, שאכן סבור כך כפי שגילה דעתו בפסק דין זה וברבים אחרים, אולם הערעור הוא כמובן על פסק הדין כפי שנפסק, בדעת הרוב, ודעת הרוב – לא כך סוברת. במאמר מוסגר נעיר כי פסיקת בית המשפט העליון

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בעניין זה אינה "פסיקת בג"ץ" כלשון הטענה, שכן הפסיקה המפורסמת לעניין זה אינה פסיקה של בית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ אלא פסיקה שלו כערכאת ערעור, בהליך בע"מ – על ההבדל העיקרוני בין סוגי ההליכים עמד בית דינו בפסקי דין אחרים, ובקצרה נאמר כי אף בפרק המשפטי אין פסיקה שבהליך בע"מ מחייבת את בית הדין הרבני. מכל מקום בהיבט ההלכתי פסיקה זו מוטעית בעליל, גם זאת כמבואר בפסקי דין רבים שאף האם הביאה מהם בערעורה וכאמור גם לעיל, אלא שגם בית הדין קמא בדעת הרוב שבו אינו סבור כמותה.

מאחר שפסיקה זו אינה התשתית לפסק דינו של בית הדין קמא, וודאי אינה תשתית להכרעתנו שלנו, פטורים אנו מן האריכות בשאלת המצע העובדתי שעליו יש להשתית את יישומה בנדוננו.

העיקרון כי חובת האב במזונות אינה מותנית בהיותו בעל הכנסה שוטפת דווקא, אלא – גם במידה שמותנית היא ביכולתו לפרוע את המזונות – די לה בהיותו בעל נכסים, נכון הוא, אך אינו נצרך לענייננו, שהרי לית מאן דפליג כי יש לאב גם הכנסה שוטפת גבוהה שדי בה כדי להשית את החיוב עליו במזונות גם אם מבוסס הוא על דיני צדקה (המיוחדים לעניין המזונות והמבוארים בשולחן ערוך אבן העזר).

לאידך גיסא, אין חולק כי גם לאם שבנדוננו יש הכנסה חודשים קבועה נכבדת, שיש מקום להביאה בחשבון במידה המסוימת שבה יש מקום להטיל על האם להשתתף ב'צדקה' לילדים גם כשלאב אכן יש יכולת, והיינו ב'צדקה' שמדיני שולחן ערוך יורה דעה (הצדקה הכללית ולא זו המיוחדת שנזכרה בהקשר למזונות) למה שמעבר לצורכיהם של הילדים (שבהם, גם לדעות שהחיוב מעל גיל שש עודנו מדין 'צדקה' בלבד, חייב רק האב) – או, וזה העיקר – לא להטיל עליה חיוב אומנם, אבל להתחשב בהיותה בעלת הכנסה ויכולת בעת שמטילים את החיוב על האב, התחשבות שמשמעותה היא כי בית הדין יביא בחשבון כי אף שאין האם חייבת במזונות, אף לא מתקנה הרבנות הראשית, וגם מדיני צדקה אין עליה חיוב מיוחד אלא חיוב צדקה כללי ושגם לגביו האב חייב יותר ממנה, מכל מקום אם תרצה לתת לילדיה מעבר למה שנותן האב – היכולת בידה, ומצווה תהיה בידה גם כן, ואם לא תרצה – הלוא צורכיהם הבסיסיים של הילדים על כל פנים יסופקו (וכאמור לעיל, צרכים בסיסיים גם הם תלויים במקום וחברה ואינם מסתכמים במניעת חרפת רעב גרידא).

הוויכוח שבין הצדדים בשאלה אם הונו של האב עולה משמעותית על זה של האם או לא, או הכנסתו של מי מהם גבוהה יותר, עם 'בונוסים' או בלעדיהם, הוא אפוא כמעט חסר משמעות בנדוננו – הייתה לו משמעות רבה אכן אם אומנם היה הדין כי החיוב מוטל על שני ההורים בשווה ביחס לגובה הכנסותיהם או להיקף רכושם, אך מאחר שהעיקרון הוא כי גם אם לאם יש יותר הכנסות או רכוש מוטל עיקרו של החיוב על האב, לפחות אם יכול הוא לעמוד בו, ובנדוננו יכול האב לעמוד בו, ומאידך גיסא – מצוות צדקה תקיים האם אם תוסיף לילדיה מעבר לחיובו של האב, ויכולה היא לקיים בנדוננו לפי הכנסתה בין שזו גבוהה משל האב ובין שאינה גבוהה משלו, נמצא שוויכוח זה חסר משמעות, וכפי שכתבנו כבר בפרק ג של פסק דין זה.

מה שעלינו לדון בו הוא רק אם אכן יש להותיר את חיובו של האב, בנסיבות תיק זה ונוכח יכולותיו הכלכליות, ברף שעליו העמיד אותו בית דין קמא, או לא – במנותק מהשאלה אם הכנסותיו (הגבוהות) גבוהות מאלה (הגבוהות גם הן) של האם או להפך. ובזה נדון עוד להלן. **כה מרגיז. כה הזוי.**

כב. אכן פרק משנה של דיון זה הוא טענת האם כי בעתיד הנראה לעין יחול שינוי משמעותי בפערי ההכנסות.

האם שקצינה בצה"ל היא, עתידה לצאת לגמלאות בקרוב, כמקובל בצה"ל, הפנסיה שתקבל תהיה נמוכה משמעותית משכרה כיום, ובנוסף לכך במסגרת איזון המשאבים יעבוד חלק ניכר ממנה (38.77%, שהם 3,453 ש"ח) לאב, שמצידו יצא לגמלאות רק בעוד שנים רבות – מה שיגדיל עוד יותר את הכנסותיו שלו, מן העבר האחד, ויותר אתה כשבידה סכום חודשי זעום למדי, מן העבר האחר.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בהקשר זה נזעקת האם על אמירתו של בית הדין קמא "המזונות נקצבו על הצד היותר נמוך ועל צד ההערכה **עד לבגרות**, לנוכח הכנסות הכמעט שוות של הצדדים, לנוכח כושר ההשתכרות של שני ההורים."

האב מצידו טוען כי תיאורה של האם המצייר את עתידה הכלכלי בצבעים קודרים אינו תחזית עתיד נכונה, שכן ייתכן ואף מסתבר כי כשתצא האם לגמלאות בגיל צעיר, תנהג כרוב גמלאי צה"ל הפותחים בקריירה שנייה ומשתכרים בה כראוי בנוסף לפנסיה שלה הם זכאים. **צודק האב. יש סיכוי גדול ששכרה של האם רק יגדל, בטח עם הכישורים והניסיון שלה, יחד עם תשלום הפנסיה.**

לאחר העיון סבורים אנו כי יש לקבל את הערעור בנקודה זו באופן מוגבל, היינו כי אין מקום לפסוק עתה סכומי מזונות שונים לעתיד בשל הצפי לשינוי בהכנסות הצדדים (כטענת האם), שכן אך יש מקום לקבוע עקרונית כי אכן אם בעת צאת האם לגמלאות יחול השינוי בהכנסתה כנטען, מבלי שתחל להשתכר במקביל מעבודה חדשה, יהיה מקום להגשת תביעה להגדלת מזונות על בסיס שינוי זה, ששינוי משמעותי הוא, ויש לבטל את קביעתו הקטגורית של בית הדין קמא כי הפסיקה כעת היא "עד לבגרות". **אומרים לאם אל תלכי לעבוד...**

עם זאת נעיר כי נוכח עמדתנו שלפיה בלאו הכי השפעתה של הכנסת האם הגבוהה, כיום, על פסיקת המזונות היא שולית יחסית (אף כי קיימת וכפי שנאמר וייאמר עוד להלן), הרי שההשפעה המעשית שצפויה להיות לשינוי זה, גם אם תהיה המציאות תואמת את תיאורה של האם ולא את זה של האב – לא תהיה דרמטית, ככל הנראה. **יפה!**

כג. הפרקים הבא, וכמעט האחרון, בדברינו ובערעור האם עוסק בשאלה המהותית שאותה ניסחה האם "מדוע לפסוק מזונות באב אמיד 'על צד היותר נמוך'?" ובד בבד גם בשאלת החישוב של דמי המזונות אף לפי הנחה זו:

דעת הרוב כתבה כי חייבה את האב האמיד, בתשלום מזונות ילדים "על צד היותר נמוך". והשאלה הנשאלת היא – מדוע לחייב אב אמיד בתשלום מזונות על הצד היותר נמוך [...] מדוע לא לחייבו במזונות הראויים והולמים לילדים, ולא לפי מזונות מינימליים שבמינימליים, בפרט לאור היותו של האב אמיד ביותר? לפי סכומי המזונות המזעריים והמינימליים בהם חוייב האב, ניתן לטעות ולחשוב כאילו מדובר ב'אברך כולל' המתקיים ממילגת לימודים מזעריים... **בהחלט, מה זה משנה שיש זמני שהות של 7/7 ושכר האם קצת יותר גבוה משל האב, אם אפשר לקרוע את האב לפי ההלכה הדתית אז למה לא?**

לא ברור גם התחשיב שעשתה דעת הרוב בפסק הדין, בשל היעדר פירוט. בדמי מזונות פסקה דעת הרוב לחייב עבור כל ילד משני הילדים הראשונים – 750 ש"ח = 62.5% מדמי מזונות מינימליים של 1,200 ש"ח; בהוצאות החזקת המדור פסקה לשלושה ילדים 300 ש"ח, כ-25% מההוצאות הריאליות; ודמי המדור כבר הגיעו לאפס. מן הראוי היה לקבל לתחשיב מזור זה שאין לו כל אחיזה במציאות. **זה טיעון נכון. גם אני לא הבנתי את ה-62.5%. היה צריך להיות 50%. או הנמקה.**

בהמשך לכך ציטטה האם מפסק דיננו בתיק 1263444/4:

[...] במשמורת משותפת הדגש הוא בדרך כלל הוא על מספר הלילות שהילד ישן עם כל הורה, אך באמת לא זוהי עיקר הבחינה בחיוב מזונות, שהרי אף היכא שזמני הלינה שווים או כמעט שווים יש לבחון היטב מי מוציא את עיקר ההוצאות על הילד, מאחר שהלינה לא מוכיחה בהכרח על נשיאה שוויונית בעול. גם המזון לא מהווה בהכרח את המרכיב הדומיננטי, שהרי ביגוד ודאגה לשאר צרכים – עלותם במקרים רבים עולה על הוצאות המזון. גם במשמורת משותפת – במקרים רבים ההורה שדאג לצרכים אלו בעת שבני הזוג היו נשואים הוא שממשיך לדאוג לעניינים אלו. לפיכך שיעור המזונות גם במשמורת

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

משותפת אמור להיות בהתאם להוצאות שמוציא כל הורה בפועל, עניין זה אמור להיות מפורט בפסק הדין בהצגת העובדות ובתיאור מי משלם בעבור ההוצאות.

כמו כן חיוב המזונות הוא לפי צורכי הילדים [...] ולא נאמר לגביהם מה שנקבע לעניין חיוב מזונות אשתו ש"עולה עימו". עם זאת החיוב הוא כפי צורכם וכפי שהורגלו [...]

נעיר כי האם ביקשה בשלהי ערעורה כי נפסוק את מזונות הילדים "כפי צורכם וכפי שהורגלו, לפי עושרו של האב ולא הסכום המינימלי, לפי החברה, המגזר, המשפחה והעיר שבה הם מתגוררים" בלי לשים לב להבחנה המפורשת גם בפסק הדין שממנו ציטטה בין 'צורכם' – גם אם כולל הוא את שהורגלו לו לבין 'כפי עושרו' של האב.

האם ציטטה עוד מדברינו באותו פסק דין:

בית הדין קמא קבע שסכום הוצאות ילד בחודש לאדם אמיד עולה ש"ח לסך 1,600 [...] בנסיבות אלו, שבהן קבע בית הדין גם את השתתפות האב במדור הילדים בסך 2,000 ש"ח והאב חייב גם בתשלום מחצית הוצאות החינוך והבריאות, אין מקום שנתערב בקביעתו שסכום המזונות לאדם אמיד הוא 1,600 ש"ח לילד, סכום המתאים לאב זה בהתאם להכנסותיו. ואומנם ייתכן שאנו כשלעצמנו היינו מעריכים את ההוצאות לילד 'אמיד' בסכום גבוה יותר (והרי גם האם הסתמכה על פסק דין של שופט אחד שהעריך הסכום לסך של 2,250 ש"ח) [...]

הציטוט מקוטע הוא, אפשר אומנם שלשם הקיצור בלבד וללא כוונה רעה, וכשם שנוהגים גם אנו בציטוטים, אבל מאחר שלטעמנו יש ללמוד לענייננו גם מקטעים שהושמטו בו, נבקש להביא ציטוט יותר מלא מדברינו אלה דהתם, תוך כמה הדגשות (שאינן במקור) של חלקים שהושמטו מן הציטוט שבדברי האם:

בית הדין קמא קבע שסכום הוצאות ילד בחודש לאדם אמיד עולה לסך 1,600 ש"ח, הדברים נכונים במשנה תוקף במקרה שלפנינו שבו טען האב שהאם אינה נושאת בתשלום בגדי הילדים, מה שמעמיד לכאורה את הוצאותיה על תשלומי המזון במועדים שהם נמצאים עימה. המסמכים הוצגו לפני בית הדין האזורי שבחן את הדברים, ולא מצאנו ראיה לטענות האם שהוצאותיה על הילדים הן מעבר למה שקצב בית הדין.

בנסיבות אלו, שבהן קבע בית הדין גם את השתתפות האב במדור הילדים בסך 2,000 ש"ח והאב חייב גם בתשלום מחצית הוצאות החינוך והבריאות, אין מקום שנתערב בקביעתו שסכום המזונות לאדם אמיד הוא 1,600 ש"ח לילד, סכום המתאים לאב זה בהתאם להכנסותיו. ואומנם ייתכן שאנו כשלעצמנו היינו מעריכים את ההוצאות לילד 'אמיד' בסכום גבוה יותר (והרי גם האם הסתמכה על פסק דין של שופט אחד שהעריך הסכום לסך של 2,250 ש"ח), אך לכל היותר יהיה ניתן לומר שיש כאן טעות בשיקול הדעת – ואין אנו אומרים כן – אך בוודאי לא "טעות הנראית לעין בשיקול הדעת", שדרכו של בית דינו להתערב בה בערעור.

ובהשלכה לנדוננו:

שלא כפסק הדין המצוטט, בנדוננו לא חויב האב בדמי מדור בסכום של 2,000 ש"ח. אך מאחר שבעניין זה עסקנו בפרק אחר של פסק דינו זה, קיבלנו לגביו את טענתה של האם וקבענו כי האב ישלם דמי מדור בסך של 1,750 ש"ח – וזאת מלבד השתתפותו בהוצאות אחזקת המדור – הרי שלאחר 'תיקון' פסק דינו של בית דין קמא בדרך זו קיים אכן דמיון בין הנדונים.

הדמיון מצוי במרכיב נוסף. הדברים עומדים בזיקה למצוטט גם כי:

במשמורת משותפת הדגש הוא בדרך כלל הוא על מספר הלילות שהילד ישן עם כל הורה, אך [...] אף היכא שזמני הלינה שווים או כמעט שווים יש לבחון היטב

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מי מוציא את עיקר ההוצאות על הילד [...] ביגוד ודאגה לשאר צרכים [...] במקרים רבים ההורה שדאג לצרכים אלו בעת שבני הזוג היו נשואים הוא שממשיך לדאוג לעניינים אלו.

ואכן:

גם בנדון דידן טענת האב היא כי את הביגוד רוכש הוא, ולא האם.

פסק הדין אומנם חסר פירוט ובנקודה זו צודקת האם בתלונתה עליו אלא שבפגם זה אין כדי להצריך את קבלת הערעור, ונעיר כי גם פסק הדין של בית הדין האזורי שעל אודותיו נסבו דבריו בפסק הדין המצוטט לקה באותו פגם, ועל כן הערנו גם התם על העדר הפירוט ובכל זאת לא קיבלנו משום כך את הערעור.

פסק הדין חסר את הביאור והפירוט אבל מאחר שכך נטען לעניין רכישת הביגוד, וברקע אף עמדה התנהלות הצדדים בתקופה שבה נהגו המזונות הזמניים ושאל בה טען האב כאמור (אף האם מצידה השתמשה בכך בכואה לבקר את טיעוני האב בנוגע לעלות המזון), אפשר וסביר להניח שבית דין קמא עצמו שוכנע כי כך הדבר (ובית דינו ממעט להתערב בקביעות עובדתיות – גם אם אינן מפורשות אלא משתמעות בלבד – של בית דין קמא, וודאי שעה שלא הובאו ראיות לסותרן). ועל כן מצא בית דין קמא כי הוצאות האם הן בעיקר הוצאות המזון בעת היות הילדים עימה.

הוצאות אלו, של המזונות, לבדן עולות לפי קביעתו של בית דין קמא לכדי 2,125 ש"ח לחודש לשלושת הילדים. דומה כי אף האם עצמה הבינה כך את פסק הדין שהרי ביקשה להשית מלברו חיוב בגין ביגוד, ומכאן שהבינה כי החיוב שאכן הושת אינו כולל מרכיב זה (אכן לעיל דחינו דרישה זו שלה מן הטעם האמור גם כאן כי לטענת האב את הביגוד רוכש הוא עצמו, וכאמור נראה כי בית דין קמא קיבל טענה זו, וככל שמבקשת האם לסתור טענה זו – מקומו של הדין בטענה עובדתית זו הוא כאמור בערכאה קמא ורק לאחר מכן אפשר לטעון בעניין זה בערכאה הערעור תוך שנדרש לשכנע את ערכאת הערעור כי טענתה ערכאה קמא טעות הנראית לעין בקביעת העובדות).

את הסכום של 2,125 ש"ח פירט בית הדין קמא וקבע כי לשני הילדים הראשונים יעמוד החיוב על 750 ש"ח לילד ולשלישי על 625 ש"ח (מדובר כמובן בקביעה חישובית גרידא, לא הגדרת ילד מסוים כילד יקר ואת האחר כזול, אלא כזו הנשענת על ההנחה הכלכלית הנכונה כי העלות הממוצעת פוחתת כשמספר הנפשות גדל, משום שקנייה בכמות גדולה יותר עשויה להיות זולה יותר, משום שאחוז המזון הנותר לעיתים ללא שימוש ומושלך לפח בשל הערכה שגויה של הכמות הנדרשת בקנייה או בבישול קטן ככל שהכמות המוחלטת גדלה וכו' **הלכת ורד. יפה**).

מדובר בקביעה דומה מאוד לקביעת בית הדין האזורי דהתם שבה הועמדו מזונות שני ילדים על 800 ש"ח לכל אחד (שם מדובר בשני קטינים בלבד, הסכום של 1,600 ש"ח שנזכר בחלק המצוטט לעיל היה בעבור חודש שלם ובנסיבות של משמורת משותפת ושוויונית נקבע שם בפירוש סכום של 800 ש"ח), ובהתחשב באי-חיוב האב שם באחזקת מדור שאותה כנראה כלל בית הדין האזורי דהתם במזונות (העשויים לכלול במוכנם הרחב גם עלויות חשמל וודאי עלויות מים וגז) או בדמי המדור (העשויים לכלול גם את הארנונה למשל), **הרי שיתכן שפסיקת המזונות של בית הדין קמא בנדוננו, לאחר שיתווסף לה הסכום של 1,750 ש"ח בגין מדור, היא אף נדיבה יותר מזו שנפסקה שם.**

בנסיבות אלה נכון, גם בענייננו (בהקשר הנוכחי, להבדיל מכמה עניינים שלגביהם קיבלנו את טענות האם) האמור בפסק דינו שאותו ציטטה האם עצמה, אך באופן חלקי כאמור:

ייתכן שאנו כשלעצמנו היינו מעריכים את ההוצאות לילד 'אמיד' בסכום גבוה יותר, אך לכל היותר יהיה ניתן לומר שיש כאן טעות בשיקול הדעת – ואין אנו אומרים כן – אך בוודאי לא "טעות הנראית לעין בשיקול הדעת", שדרכו של בית דינו להתערב בה בערעור.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

סוף דבר הוא כי במרכיב זה של פסק דינו של בית דין קמא אין אנו מוצאים הצדקה להתערב. אין אנו יכולים לקבוע כי יש בו טעות הנראית לעין בעובדות או בשיקול הדעת לעניין הערכת עלותם של המזונות (מזונות בלבד, כשייתכן כאמור שההנחה היא שאת הביגוד רוכש האב בדרך כלל בעת שהות הילדים עימו, וככל שמבקשת האם לטעון אחרת – אין מקום לכך בערעור זה, וכשבגין מדור ואחזקתו וכו' ישלם האב תשלומים נוספים), בהינתן שהילדים נמצאים עם האם רק במחצית הימים, וזאת על אף הגדרת האב כ'אמיד' ועל אף ההנחה שהרגלי הילדים אינם לחיי דוחק וצמצום.

נעיר כי הסכומים הנ"ל שקבע בית דין קמא בענייננו, כשהם מתייחסים למשמורת משותפת – גם לו כללו הללו השתתפות בהוצאות הביגוד ולו ההנחה הייתה שאכן האם מוציאה הוצאות כאלה אלא שגם האב מוציא אותן כמותה (היינו לו אכן הייתה השותפות במשמורת גוררת גם חלוקת הוצאות הביגוד בפועל) – משקפת פסיקה של 1,500 ש"ח בעבור הילדים הראשונים ושל 1,350 ש"ח בעבור השלישי. סכומים אלה הם אומנם ברף נמוך יחסית אך אינם ברף המינימלי, ונראה כי גם אמירתו של בית הדין כי ישית מזונות "על הצד היותר נמוך" לא באה לומר כי ישית את המינימום שבמינימום, והקביעה כי מכל מקום יהיו המזונות במתחם הנמוך ולא בזה הגבוה עשויה להיות יישום סביר של החלטת הרבנות הראשית כי יש להביא את יכולות האם בחשבון בעת פסיקת חיובו של האב במזונות. לאחר חיוב זה שהשית בית הדין קמא על האב – אף אם מבקשת האם להעניק לילדים יותר מכך, היה מקום להתחשב בהיותה גם היא בעלת הכנסה מכובדת ושלא להשית על האב חיובים נוספים, אלא להותירם לרצונה הטוב של האם שאומנם אינה מחויבת בהם אבל תוכן להעניקם לילדיה ול'צדקה' ייחשב לה אם תעשה כך. בין שנקט בית הדין קמא כך ובין שנקט כי אין כלל צורך והצדקה לחייב בחיוב נוסף (כלומר גם ללא ההתחשבות בהכנסת האם, אף שלא כך נראה מלשונו של בית דין קמא) – אי אפשר גם לקבוע כי טעה בהלכה.

האמור נכון הוא אף אם נניח כי הכנסות האב גבוהות עוד יותר משסבר בית דין קמא, וכטענת האם, או כי הרגלי הצריכה שלהם הורגלו הילדים טרם הפירוד בין הוריהם דורשים לכאורה פסיקה של סכומים גבוהים יותר. לעניין שתי טענות אלה אמרנו לעיל כי יש לבחון לאחר בחינת עמדתו העקרונית של בית דין קמא והרף שבו פסק את המזונות ולשקול אם בירור הטענות עשוי להניב תוצאה שונה. עתה לאחר בחינת הפסיקה נאמר:

אף אם הכנסת האב גבוהה יותר עדיין אין בה כדי לשנות, כמובן, את צורכי הילדים או את הקביעה כי הללו נקבעו במתחם הנמוך אומנם אך לא הועמדו על המינימום, אף לא כדי לשנות את הקביעה כי פסיקת בית דין קמא שאף אם האב עשיר הוא אין צורך והצדקה לחייבו ביותר מכך או כי על כל פנים אין לעשות זאת שעה שגם לאם הכנסה נכבדת ויכולה היא, כאמור, אף אם אינה חייבת, להוסיף ולתת לילדיה 'מדין צדקה' את שמעבר לצרכים שקבע בית דין קמא – אינה בגדר 'טעות'. וכמו כן אף אם הורגלו הילדים בעבר לרווחת יתר – אין מן ההכרח לחייב את האב להמשיך לממן רווחת יתר כזו, ואף זאת גם בהתחשב בהכנסות האם ובפרט בהתחשב בהנחה המסתברת כי הרגלי העבר היו גם תוצאה של הכנסותיה של האם ולא רק של אלה של האב, ואין מן הדין לקבוע כי חיובי 'צדקה' של 'די מחסורו', שעליהם מושתתת הדרישה, המתקבלת לעיתים, לפסיקת מזונות בשיעור העולה בהרבה על המינימום כדי להותיר את רמת החיים שלה הורגלו הילדים, יושתו על האב בלי להתחשב לא בהיווצרותו של ההרגל גם על בסיס הכנסת האם (בין שנדרוש יצירת הרגלים אלה לשבח ונאמר שנוצרו אף 'בזכותה' של האם, בין שנדרוש אותה לגנאי, כפגם ערכי או חינוכי, ונאמר שנוצרו גם 'באשמתה') ולא ביכולתה שלה אף להמשיך, אם תרצה, ולסייע ב'צדקה' זו גם עתה.

כד. טענה נוספת שהעלתה האם בהקשר זה היא כי:

דעת הרוב לא פירטה עד איזה גיל ישולמו המזונות לילדים, האם עד לסיום שירותם הצבאי או קודם לכן, דבר בסיסי שחייב לקבל את ביטויו בפסק הדין. כמו כן, לא קבעה דעת הרוב מה יהיה שיעור המזונות לשני הילדים הנותרים

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כאשר יופסקו המזונות לילד הראשון, האם יחזרו לתעריף של שני הילדים הראשונים, כלומר, לפי 750 ש"ח לילד או לא.

לעניין זה נאמר תחילה כי עובדתית לא נכונה היא האמירה כי דעת הרוב לא פירטה עד איזה גיל ישולמו המזונות שהרי בית דין קמא אמר "המזונות נקצבו על הצד היותר נמוך ועל צד ההערכה עד לבגרות", ומכאן כי קבע שתחולת החיובים היא עד לבגרות הילדים, היינו לגבי כל אחד מהם עד הגיעו לגיל שמונה-עשרה. האם עצמה טענה, כאמור לעיל, נגד הקביעה המשתמעת כי סכום החיוב לא ישתנה בהמשך השנים – טענה שפן אחד שלה הוא ההצמדה ופן אחר הוא אי עדכון הסכום לכשתפרוש היא לגמלאות, בשני פנים אלה של טענותיה עסקנו לעיל ואף קיבלנו את הטענה, לפחות בחלקה, אך ברור מכל מקום כי תחולתו העקרונית של החיוב אליבא דבית דין קמא היא "עד לבגרות".

האם לא העלתה טענה ממשית המצדיקה פסיקה שונה, אם כי מבין השיטין עולה כי ציפתה לפסיקה "עד לסיום שירותם הצבאי" אלא שסברה כי ייתכן שהמכוון לשלב אחר בחייהם, שאותו הגדירה באופן סתמי "קודם לכן", בניגוד להגדרה הקונקרטית של "עד לסיום שירותם", משל אין האם יודעת כי האפשרות השנייה (או הראשונה) היא עד הבגרות.

מכל מקום אין הצדקה לסטות גם מקביעתו זו של בית הדין קמא:

חובת המזונות מכוח ההלכה, גם לאחר תקנת הרבנות הראשית, היא עד גיל שמונה עשרה בלבד. **מעניין! עד היום היו לנושא פסיקות לא אחידות. חלק עד גיל 18 וחלק 'אימצו' את משנת בתי המשפט למשפחה וקבעו מזונות עד תום שירות החובה (שליש).** אומנם גם לאחר גיל זה ראוי לאב אמיד כי יזון את ילדיו, כל עוד נצרכים הם לכך – ובמציאות ימינו בדרך כלל גם לאחר גיל שמונה עשרה אין הילדים עומדים ברשות עצמם במובן הכלכלי – אבל בעניין זה מדובר ברובד ההלכתי ב'צדקה' במלוא המובן, היינו כפי שהיו החיובים לפני תקנת הרבנות הראשית, צדקה שחוקית אין בית הדין יכול לאוכפה כפי שאינו מוסמך לאכוף על אדם ליתן צדקה כזו לקרוביו האחרים.

אכן יש שאפשר לאכוף אדם לזון את ילדיו או את קרוביו האחרים – על פי חוק – גם מעל גיל שמונה עשרה, על פי החוק לתיקון דיני המשפחה (מזונות), תשי"ט – 1959, וחובה חוקית זו עשויה לא אחת להשתלב עם מצוות הצדקה האמורה, אלא שמנקודת מבטו של חוק זה אכן חלה החובה על שני ההורים במידה שווה (בהתאמה להכנסותיהם ויכולותיהם), ובנוסף לכך – הסמכות לפסוק מזונות על פי חוק זה כשלא חלה חובה משפטית בעניינם מכוחו של הדין האישי (אף אם בהלכה, שהיא הדין האישי החל על הצדדים, קיימת גם מצוות צדקה כאמור) אינה מסורה לבית הדין הרבני אלא לבית המשפט. **מעניין!**

לפיכך מנוע היה בית הדין קמא וכמותו בית דין זה מלפסוק מזונות ילדים לתקופה שלאחר היותם של הללו בני שמונה עשרה, בכלל, ומלהשית אותם על האב בלבד, או בעיקר, כפי שאומנם נכון על פי ההלכה גם במסגרת דיני צדקה וגם כשלשני ההורים הכנסות דומות, בפרט (אלא אם נעשה הדבר במסגרת הסכם ומכוחו). **חשוב לדעת!!**

אשר לשאלה אם לעת הפסקת חיוב המזונות לילד הראשון ישולמו מזונות אחיו לפי תעריף של 750 ש"ח לילד – ראוי היה לשאלה זו שלא תיכלל בערעור אלא תופנה לבית דין קמא כשאלת הבהרה או בקשה להשלמת פסק הדין. **אכן. והתשובה ברורה כמובן!**

עם זאת לדין ברור כי כוונת בית דין קמא הייתה אכן כי אז יחול חיוב בסך של 750 ש"ח בגין כל ילד, כמקובל וכמתבקש גם משורת ההיגיון (וכאמור לעיל): מלכתחילה אין האמירה בדבר ילד ראשון, שני ושלישי מכוונת לקביעה כי עבוד ילד פלוני דווקא ישולם סכום מסוים ובעבור משנהו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

סכום אחר אלא כי במצב שבו יש שלושה ילדים מוזלת העלות הממוצעת של מזונותיהם והתוצאה היא כביכול עלות מזונות הילד השלישי נמוכה יותר. שעה שאחד מהשלושה בגר ואין האב נושא עוד בעול מזונותיו, וודאי אם אכן אינו ניזון עם אימו ואחיו (או עם אביו ואחיו) אלא סמוך, למשל, על שולחנו של צה"ל – הרי אין כאן שוב ילד שלישי, השני והשלישי של היום ייעשו לראשון ולשני של מחר.

לדין כאמור ברור כי זו כוונת בית דין קמא, אך לו יהי שלא כך היה – רשאים אנו עצמנו לפסוק כך (כשאם לא זו כוונת בית דין קמא הרי אנו מקבלים בכך את הערעור בנקודה זו), ונציין כי לא מצאנו גם בדברי האב עמדה שונה.

כה. סוף דבר:

(א) ערעורו של האב נדחה הן בחלקו העקרוני שבו ביקש לאמץ את דעת המיעוט שבבית דין קמא, הן בחלק שבו השיג על הקביעה בנוגע לעלותם של מזונות הילדים.

כמה מטענות האב בעניינים נוספים (בעלי משקל פחות בהיבט הכלכלי אבל 'דין פרוטה כדין מאה') הן טענות שאפשר שיש מקום לדון בהן, אלא שאין מקומן בערכאת הערעור אלא בבית דין קמא – כך לעניין טענותיו על החזרים שמקבלת האם בגין הצהרונים, שלגביהן אמרנו לעיל אמירות עקרוניות, אבל גם לאחריהן ולאורן ייתכן שיש מקום לבירור עובדתי שמקומו בבית דין קמא, וכך לעניין טענותיו בסוגיית נקודות הזכות ממס ההכנסה וקצבת הילדים.

(ב) ערעורה של האם מתקבל בחלקו אך לא בכולו וכפי שיפורט להלן:

1. ערעורה של האם על איחיובו של האב במדור ועל חיובו הנמוך בהשתתפות באחזקת המדור התקבל בחלקו.

קבענו כי האב חייב להשתתף בעלות מדור ילדיו עם האם, אף שמדורם עימה הוא בדירה שרכשה ולא בדירה שכורה – החובה אינה סיוע לאם ברכישת הדירה אלא בגין שימושם של הילדים, שהאב חייב במדורם, בדירה. בנסיבות המשמורת המשותפת קבענו כי יש להעמיד את דמי המדור בגין שלושת הילדים יחד על על 25% שימו לב, 25%, כלומר חצי מ 50% המקובל, וזאת לאור זמני השעות השווים. יפה מאוד! מצד שני, במשפחה לא היה משלם מדור כלל!! משכר דירה מעין זו שרכשה האם ושבה דרה היא עם הילדים, ומאחר שנטען – ולא הוכחש – כי שכר דירה כזו באזור האמור עומד על לפחות 7,000 ש"ח לחודש, קבענו כי האב ישלם 1,750 ש"ח לחודש בגין המדור בנוסף ליתר חיוביו. בית הדין האזורי יוכל לעדכן את הסכום לבקשת צד מעוניין אם ישנו עלויות השכירות באזור או יתברר כי אין הן תואמות את הסכום האמור, וכמו כן יעדכן את הסכומים בהגיע אחד מהילדים לגיל 18 ושוב בהגיע ילד נוסף לגיל זה, את תוך שמירת העיקרון שנקבע.

2. לעניין אחזקת המדור: האב ישלם שליש מעלות הארנונה ורבע מיתר הוצאות אחזקת המדור – מים, חשמל, גז וכיוצא באלה. רצוי שהצדדים יידברו ביניהם בסיוע באי כוחם, יבחנו את העלויות הממוצעות ויגיעו להסכמה על סכום מוגדר וקבוע בגינן (לרבות בדבר מנגנון לעדכון הסכום בהתאם לעליית המחירים המתרחשת כיום כמעט בכל תחום או לירידה עתידית שלהם). ככל שלא ישכילו ויצליחו לעשות זאת – יגישו בקשות מתאימות לבית הדין האזורי שייתן הוראות מעשיות לאחר הבירור העובדתי ובהתאם לעקרונות שקבענו כאן. כנ"ל. במשפחה לא היה משלם אחזקת מדור כלל!

3. מתקבלת טענת האם כי יש להצמיד את המזונות שנקבעו. כך אכן מקובל למרות שהשכר שלנו לא צמוד מדד. נושא לחשיבה.

להערכתנו גם בית דין קמא שלא כתב כך בפירוש אינו חולק על כך אלא שהדבר נשמט מפסק דינו, מכל מקום אף אם נניח אחרת בנוגע לדעתו של בית דין קמא אנו פוסקים וקובעים כי החיוב יוצמד למדד (החל ממועד פסיקתו בבית דין קמא).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

(ג) עוד קבענו כי תחולת חיוב המזונות כלפי כל ילד היא עד הגיעו לבגרות – גיל שמונה עשרה. כך עולה מדברי בית דין קמא, שלא כטענת האם בערעור כי זה לא קבע דבר בעניין, וכך גם הדין.

נוכח ההבחנה בפסיקת המזונות בין 'הילד הראשון והשני' ל'ילד השלישי' מובהר – וגם כאן סבורים אנו כי זו גם משמעות דבריו של בית דין קמא עצמו – כי בהגיע גדול הילדים לגיל שמונה עשרה ייחשבו האחרים ל'ראשון ושני' ולא ל'שני ושלישי'.

עם זאת ייתכן כי הסכומים ישונו ויעודכנו בעתיד בלאו הכי, וכפי שייאמר עוד להלן.

השתתפות האב במימון צורכי ילדיו לאחר גיל זה ראויה ורצויה ואף מקובלת אך הן מן ההיבט המהותי והן מהיבטי סמכות אין אנו יכולים לקבוע חובה בגינה בפסיקה שלא בהסכמה.

(ד) יתר מרכיבי ערעורה של האם נדחים (וכפי שייאמר להלן, בנוגע לחלקם – אפשר שיש מקום לטענותיה, אלא שהמקום הוא הערכאה הדיונית ולא ערכאת הערעור):

1. טענות האם בעניין פסיקת ה'מחציות' בגין הוצאות חינוך והוצאות רפואיות – נדחות.

פסיקת בית הדין קמא בעניין זה תואמת את המקובל והנהוג, שאין בנסיבות העניין הצדקה לסטות ממנו.

עם זאת וכפי שהבהרנו כי נוהג זה הוא בבחינת 'פשרה' מקובלת המייתרת את הצורך לבחון את ההכרח בכל הוצאה לגופה. לכן: אם אם תעמוד האם על דרישתה להשית על האב את כל שמחויב הוא בו מן הדין, תוך שהיא מביאה בחשבון כי ממה שאינו מחויב מן הדין לא ישלם מאומה (ולא שממה שאינו מחויב ישלם מחצית ואת שמחויב הוא בו ישלם במלואו) ואת הצורך להוכיח את נחיצותה של כל הוצאה – תהיה רשאית להגיש לבית הדין קמא בקשה שלפיה יבוטלו הוצאות אלה בדבר ה'מחציות' ובמקומן ידון בית הדין בכל הוצאה מהוצאות החינוך והרפואה לגופה.

2. טענות האם בנוגע לאיחויבו של האב בהוצאות ביגוד, תקשורת, ביטוח רפואי פרטי ומתנות ימי הולדת לחברים – נדחות.

חלק מהטענות הושתתו על השמטה, כביכול, של הסכמות האב בעניין זה מפסק הדין, והללו נדחו משום שיייתכן (ואולי יותר מ"ייתכן") שחלק מאותן הסכמות לא היו סופיות אלא חלק מניסיון להגיע להסכמות כוללות ומשום שעל כל פנים לא נעשו 'בקניין' או בהסכם מחייב. חלק אחר התבסס על טענות עובדתיות, מפורשות או משתמעות (כי האם רוכשת את הביגוד ולא האב וכי תשלומי המתנות המדוברים נקבעים ונגבים במסגרות החינוכיות באופן מרוכז ומהווים חובה או מעין חובה), או הלכתיות משפטיות (בעניין חיובו של האב בסעיפים האמורים, שלא מכוח התחייבותו והסכמתו ועל בסיס הטענות העובדתיות) שלא הועלו בבית דין קמא ועל כן אין מקומן בערכאת הערעור אלא בהפנייתן של בקשות מתאימות לבית דין קמא.

3. בדומה לכך נדחת הדרישה להשית על האב חובת השתתפות במימון שני חוגים לכל ילד (ולא אחד בלבד).

הובהר כי ההשתתפות בחוגים – ללא בירורה של מידת נחיצותם – אינה חובה מעיקר הדין אלא נוהג שיסודו במעין 'פשרה' (בדומה לפסיקת ה'מחציות' ולשיעור ההשתתפות ב'מדור' אלא שבעוד הוצאות חינוכיות מסוימות, הוצאות רפואיות מסוימות ומדור הן הוצאות שבהן ודאי שחב האב מן הדין וה'פשרה' נועדה לצמצם ואף לחסוך את ההתדיינות על כל הוצאה באופן פרטני, בנוגע לחוגים אף עצם הנחיצות מצריכה בירור ואף על פי כן מקובלת בה 'פשרה' כזו).

אין מקום להתערבותה של ערכאת הערעור בפסיקה כזו, וגם כאן – אם סבורה האם שיש בידה להוכיח כי אכן יש הכרח בשני חוגים לכל ילד, שבשלו יש לראות הוצאות אלה כחלק מפסיקת המזונות המתחייבת מן הדין או לפחות הכרח ברמה המצריכה פסיקת 'מחציות' לגבי שני חוגים (או

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

השתתף מלוא העלות של חוג אחד על האב ולא רק מחציתה) – רשאית היא לבקש מבית דין קמא לדון בטענותיה שטרם הועלו לפניו.

עם זאת: האב עצמו הבהיר כי מוכן הוא להשתתף בעלות חוגים נוספים. אין דבריו אלה בגדר התחייבות ואי אפשר לקבוע כך בפסיקה, אולם בהנחה שאכן כך יעשה הרי שהדין יתייתר.

4. נדחית טענת האם כי יש לפסוק את המזונות רטרואקטיבית – גם בגין התקופה שבה חיו הצדדים וילדיהם יחד והתקיימה פסיקת מזונות זמניים ותוך שהאב יוכל לקזז רק את שיוכיח ששילם על בסיס קבלות.

המזונות הזמניים שבהם חויב האב אכן היו מינימליים, אך אין כל ראייה ואינדיקציה כי האם הוציאה באותה עת סכומים נוספים למזונות הילדים – ייתכן שהללו לא הוצאו כלל וייתכן (ולהערכתנו מסתבר יותר) שאכן הוצאו אבל לא דווקא בידיה, שכן ייתכן שהאב הוציא יותר משחויב אף שלצורך הדיון במזונות הקבועים הציג מצג של הוצאה מינימלית במידה מופרכת המספקת את כלל הצרכים. בהעדר ראיה כי האם הוציאה הוצאות (ובהינתן שהצדדים והילדים גרו אז יחד אי אפשר להניח כי חזקה שכך עשתה כפי שאפשר להניח כשהילדים חיים עם האם בלבד) אין מקום לקבוע חובת השבת שממנה יפטר האב רק בהצגת ראיות לתשלום ולפירעון או להשית עליו את נטל הראיה כי הוא שהוציא את ההוצאות ולא האם.

5. כן נדחית טענת האם כי בנסיבות העניין יש לפסוק מזונות בסכום גבוה משפסק בית דין קמא.

פסיקת בית דין קמא מצויה אומנם במתחם הנמוך אך אינה פסיקת מינימום (בנסיבות של משמורת משותפת ונוכח ההנחה כי האב הוא שרוכש את הביגוד וזה אינו כלול בסכום שנפסק וכמו כן נוכח חיובו של האב בפסק דינו זה גם בתשלומי מדור ונוכח חיובו הנוסף בהשתתפות באחזקת המדור – חיוב שהוגדל אף הוא בפסק הדין). פסיקה זו אפשרית בנסיבות אלה שבהן גם לאם הכנסה גבוהה, הרגלי הילדים לרמת חיים גבוהה יותר – ככל שנוצרו – נוצרו גם בשל הכנסתה שלה, וככל שרוצה היא להעניק להם יותר מהמתחייב – יכולה היא לעשות זאת על בסיס הכנסותיה.

עם זאת: ככל שלאחר יציאתה הצפויה של האם לגמלאות יחולו שינויים ממשיים בהכנסותיה ובפער בין יכולותיה לאלה של האב, תהיה האם רשאית לתבוע אז את הגדלת המזונות. לפסיקה שתגדיל את החיוב כבר עתה בשל צפי זה, שאינו ודאי (שהרי לא מן הנמנע כי לכשתצא לגמלאות בגיל צעיר תמצא לעצמה עבודה ומקורות הכנסה חדשים).

(ה) פסק הדין מותר בפרסום בהשמטת פרטיהם המזהים של הצדדים.

ניתן ביום " בטבת התשפ"ג (03/01/2023).

הרב מיכאל עמוס

הרב שלמה שפירא

הרב אליעזר איגרא

העתק מתאים למקור

בנימין שונם, המזכיר הראשי

נחתם דיגיטלית ע"י הרב אליעזר איגרא בתאריך 12:56 03/01/2023